

ชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก:
การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์

Street Names in Phitsanulok Municipality Area:
a Linguistic Landscape Study

วรารัตน์ มหามอนตริ¹

Wararat Mahamontri

E-mail: wararatw@nu.ac.th

Received: December 6, 2024

Revised: April 8, 2025

Accepted: April 9, 2025

---

¹รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Associate Professor, Department of Thai, Faculty of Humanities, Naresuan University

บทคัดย่อ

ชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกมีลักษณะที่โดดเด่นเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นพระนามของพระมหากษัตริย์และชื่อของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย แต่ข้อมูลเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองพิษณุโลกกับบุคคลสำคัญที่นำมาตั้งเป็นชื่อถนน รวมถึงที่มาของชื่อถนนที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ในสมัยหลังยังไม่มีครบถ้วน บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาของชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกในปัจจุบัน และวิเคราะห์การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก โดยใช้กรอบทฤษฎีภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์ (Linguistic Landscape) เพื่อสะท้อนให้เห็นแนวคิดในการเลือกชื่อดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อถนนซึ่งอยู่ในพื้นที่สาธารณะ โดยเก็บรวบรวมชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกจากป้ายชื่อถนน เว็บไซต์ของจังหวัดพิษณุโลก เว็บไซต์การท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก เว็บไซต์แผนที่จังหวัดพิษณุโลก (Google Maps) และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมจำนวน 58 ชื่อ ผลการศึกษาพบว่า ที่มาของชื่อถนนมาจาก 7 แหล่ง เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ชื่อของชนชั้นปกครอง ชื่อหรือคำที่สื่อถึงผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างถนนหรือผู้ใช้นั้นในการสัญจร ชื่อของสถานที่ ชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ชื่อของสัตว์ ชื่อของเครื่องใช้ และชื่อของโครงการภาครัฐ เมื่อศึกษาชื่อถนนตามกรอบทฤษฎีภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์พบว่า ชื่อถนนสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เมืองพิษณุโลกในด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม 7 ประการ ได้แก่ 1) สื่อถึงการให้ความสำคัญกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก 2) สื่อถึงการให้ความสำคัญกับทหารเอกของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 3) สื่อถึงการให้ความสำคัญกับการกระทำยุทธหัตถีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 4) สื่อถึงความเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา 5) สื่อถึงการยกย่องประชาชนที่มอบที่ดินของตนเพื่อสร้างเป็นถนนสาธารณะหรือระลึกถึงผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างถนนรวมถึงบุคคลสำคัญผู้เคยใช้นั้นในการสัญจร 6) สื่อถึงตำแหน่งสิ่งก่อสร้างสำคัญของเมืองทั้งในอดีตและในปัจจุบัน และ 7) สื่อถึงการบริหารงานของภาครัฐเพื่อใช้ประโยชน์จากที่ดิน นอกจากนี้ชื่อถนนยังมีความสัมพันธ์กับตำแหน่งของ

ถนนในผังเมืองเขตเทศบาลนครพิษณุโลก กล่าวคือ ชื่อถนนที่มาจากพระนามของ พระมหากษัตริย์ พระมเหสี และพระมหากุปราช ส่วนใหญ่จะอยู่ในวงรัศมี 1 กิโลเมตร จากสถานีรถไฟพิษณุโลกและวงเวียนหอนาฬิกาซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของเมืองอันแสดง ถึงการเคารพเทิดทูนสถาบันกษัตริย์ผู้ทรงมีบทบาทสำคัญต่อเมืองพิษณุโลก วงรัศมี ถัดออกไปเป็นชื่อของขุนนาง ส่วนชื่อของสัตว์จะอยู่ไกลจากจุดศูนย์กลางของเมืองมากที่สุด ผลการศึกษาจึงแสดงให้เห็นว่าชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกทำหน้าที่ เชิงสัญลักษณ์ในการสะท้อนแนวคิดการตั้งชื่อถนนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเมืองพิษณุโลก รวมถึงแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของพิษณุโลกด้านความเป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์ ผ่านภาษาในพื้นที่สาธารณะ

คำสำคัญ: การตั้งชื่อ ถนน เทศบาลนครพิษณุโลก ภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์ การสื่อ ความหมายเชิงสัญลักษณ์

Abstract

The distinctiveness of street names in Phitsanulok Municipality area lies in the fact that they derived from the names of Thai kings and historical figures. However, data connecting the city to those personages are still lacking, and origins of the names of streets built in later periods are still incomplete. This research article aims to study the origins of street names in present-day Phitsanulok Municipality area and to analyze the symbolic meaning of the names using the Linguistic Landscape framework to reflect the concept involved in naming the streets located in public areas. The data comprising 58 street names were collected from street name signs, Phitsanulok Province website, Tourism Authority of Thailand in Phitsanulok, Google Maps of Phitsanulok, and various printed materials. The results reveal 7 sources of origin, namely, in order of frequency, names

of the ruling class, names or words suggesting the people associated with the construction of the streets or those using the streets, place names, names related to Buddhism, names of animals, names of tools, and names of government projects. When analyzed using the Linguistic Landscape framework, the street names are found to reflect symbolic meanings relating to areas in Phitsanulok City in 7 historical, social and cultural aspects as follows: 1) The significance of historical figures related to the city; 2) The significance emphasized upon King Naresuan's best soldiers 3) The importance of King Naresuan's victory in the Elephant Duel; 4) The relations with Buddhism; 5) The honor bestowed upon citizens who donated their lands for the construction of public streets or the commemoration of citizens connected to the constructions of the streets or of important individuals who used the streets; 6) The sites of important buildings both in the past and at present; and 7) The public administration of land utilization. In addition, the street names are also related to their locations in the city plan of Phitsanulok Municipality. The names of kings, queens and crown princes are mostly found within the radius of one kilometer of the city center starting from Phitsanulok Train station and Clock Tower. This reflects the respect paid to the monarchy that played vital roles in Phitsanulok City. Street names adopted from names of nobilities are usually found to be further away from the city center. Lastly, street names derived from names of animals are found to be the furthest from the city center. The names of the streets in Phitsanulok Municipality area, therefore, have an important symbolic function of reflecting the concept of naming streets in relation to various aspects of Phitsanulok City

and showcasing the identity of the city as a historical city though the use of language in public areas.

Keywords: naming, street, Phitsanulok Municipality, Linguistic Landscape, symbolic meaning

บทนำ

ถนน คือ ทางที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการคมนาคมทางบก ในศิลาจารึกป่ามะม่วงสมัยสุโขทัยใช้คำว่า ถนน ตามรูปศัพท์ในภาษาเขมร (Royal Academy, 2013, p. 523) ประวัติการก่อสร้างถนนในประเทศไทยปรากฏหลักฐานมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กล่าวคือ ช่วงปี พ.ศ. 1880-1900 มีการสร้างถนนเป็นทางเกวียนที่ใช้โค กระบือ ลากจูงสินค้า ขนคนจากไร่นากลับบ้าน ต่อมาพระยาสิทธิพรโปดเกล้าฯ ให้สร้างถนนคันดินทางนอกเมืองครั้งแรกชื่อว่า ถนนพระร่วง โดยเป็นเส้นทางจากสวรรคโลกไปสุโขทัยและกำแพงเพชร และจากสุโขทัยไปศรีสัชนาลัย ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ช่วงปี พ.ศ. 1983-2310 มีการสร้างถนนโดยขุดดินข้างทางเป็นคันทางเพื่อใช้สำหรับทางเท้า ทางเกวียน และทางรถม้า เนื่องจากส่วนใหญ่ใช้น้ำลำคลองเป็นทางสัญจรหลัก ส่วนในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในปี พ.ศ. 2504 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างถนนดิน คือ ถนนเจริญกรุง ถนนพระรามที่ 4 ซึ่งนับเป็นถนนสายเริ่มแรกในพระนคร (Nokkaew, n.d., p. 3)

ในปัจจุบันการก่อสร้างถนนมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ เพื่อเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งผู้โดยสารหรือขนส่งสินค้าจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เพื่อกิจการด้านสาธารณูปโภค เช่น การศึกษา การไปรษณีย์ เป็นต้น เพื่อช่วยส่งเสริมด้านการลงทุน อุตสาหกรรมและพัฒนาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อผลในด้านการปกครองและการพัฒนา (Nokkaew, n.d., p. 1) เมื่อมีการก่อสร้างถนนมักสร้างความเจริญให้แก่พื้นที่ในบริเวณที่ถนนตัดผ่าน จากเดิมที่อาจเป็นเพียงแหล่งที่อยู่อาศัยและเป็นชุมชนขนาดเล็กก็พัฒนามาเป็นแหล่งธุรกิจการค้าและกลายเป็นชุมชนเมืองที่มีขนาดใหญ่ขึ้นในเวลาต่อมา เมื่อมีการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในชุมชนหนึ่งกับ

ชุมชนอื่นจึงจำเป็นต้องมีซื้อถนนเพื่อระบุดำแหน่งที่อยู่อาศัย รวมถึงเพื่อความสะดวกในการจัดส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ต่าง ๆ

เมืองพิษณุโลกมีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย แต่ถูกพม่าเผาจนหมดสิ้นในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี เมื่ออะแซหวุ่นกี้แม่ทัพพม่ายกกองทัพมาล้อมเมืองพิษณุโลกในปี พ.ศ. 2318 นานถึง 4 เดือน เจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ไม่สามารถรักษาเมืองไว้ได้ พม่าจึงเผาเมืองพิษณุโลกไหม้หมดทั้งเมือง เหลือเพียงบริเวณวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ (Naiyasap & Boonyarak, 1995, p. 83) การก่อสร้างเมืองขึ้นเป็นชุมชนใหม่เกิดขึ้นในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พิษณุโลกมีฐานะเป็นหัวเมืองเอกปกครองหัวเมืองฝ่ายเหนือ แต่ลดบทบาทด้านการทหารลงหลังสงครามระหว่างไทยกับพม่ายุติลงเนื่องจากพม่าเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (Pirasan, 2013, p. 45) ต่อมามีการอพยพของผู้คนเข้ามาอยู่ร่วมกับคนไทยพื้นถิ่นโดยเฉพาะชาวจีนที่ประกอบอาชีพค้าขาย มีการตั้งถิ่นฐานบริเวณตลาดใต้ (ริมแม่น้ำน่าน) วัดท่ามะปราง และวัดจันทร์ตะวันออก ดังปรากฏศาลเจ้าปูนเถ่ากง-ม่า ศาลเจ้าพ่อเสือ ศาลเจ้าแม่ทับทิม ชื่อห้างร้านต่าง ๆ เป็นภาษาจีน รวมถึงโรงเรียน สิ้นหมิน นอกจากนี้เมื่อมีการสร้างทางรถไฟผ่านเมืองพิษณุโลกในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ริมน้ำขึ้นมาอยู่ริมทางรถไฟมากขึ้นจนกระทั่งขยายตัวกลายเป็นชุมชนใหญ่ และเปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรรมและประมงมาเป็นการค้าขายในรูปแบบของตลาดแทน (Satapanawatana, 2011, p. 21, 28)

เมื่อเป็นย่านธุรกิจการค้าทำให้มีผู้คนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้ยกฐานะเทศบาลเมืองพิษณุโลกเป็นเทศบาลนครพิษณุโลก ตั้งแต่วันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2542 (Phitsanulok Municipality, 2014) ศูนย์กลางของเทศบาลนครพิษณุโลกอยู่บริเวณวงเวียนสถานีรถไฟพิษณุโลกและบริเวณวงเวียนหอนาฬิกาซึ่งอยู่ไม่ไกลกันนัก บริเวณดังกล่าวมีถนนหลายสายเชื่อมโยงติดต่อกัน มีสิ่งก่อสร้างเป็นตึกแถวยาวเรียงรายไปตามถนนเพื่อประกอบธุรกิจการค้า รวมถึงมีตลาดสด สถานีตำรวจ สถานีดับเพลิง ที่ทำการไปรษณีย์ โรงพยาบาล วัด และโรงเรียน

เมื่อสังเกตชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกซึ่งเป็นศูนย์กลางของหน่วยงานราชการและธุรกิจการค้า พบว่ามีลักษณะที่น่าสนใจ โดยส่วนใหญ่เป็นพระนามของพระมหากษัตริย์และชื่อของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก อย่างไรก็ตามข้อมูลเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองพิษณุโลกกับบุคคลสำคัญที่นำมาตั้งเป็นชื่อถนน รวมถึงที่มาของชื่อถนนที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ในสมัยหลังนั้นยังมีไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาที่มาของชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจศึกษาในอีกประเด็นหนึ่งคือ การวิเคราะห์ชื่อถนนโดยใช้ทฤษฎีภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์ (Linguistic Landscape) ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาภาษาบนแผ่นป้ายในพื้นที่สาธารณะโดยเฉพาะในเขตเมืองเพื่อให้เห็นหน้าที่ของภาษาที่สะท้อนปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และตัวตนของสังคมนั้น (Srichomthong, 2017, p. 5) ดังนั้นการนำทฤษฎีดังกล่าวมาศึกษาชื่อถนนจะทำให้เห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างการตั้งชื่อถนนกับพื้นที่เมืองพิษณุโลกได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลชื่อถนนสายต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครจังหวัดพิษณุโลกจากป้ายชื่อถนน เว็บไซต์จังหวัดพิษณุโลก เว็บไซต์การท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก เว็บไซต์แผนที่จังหวัดพิษณุโลก (Google Maps) และจากเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมจำนวน 58 สาย เรียงลำดับตามตัวอักษรได้ดังนี้

1. ถนนขุนพิเรนทรเทพ 2. ถนนคลองสุภา 3. ถนนจำการบุญ 4. ถนนจันทรวงศ์
5. ถนนจัดรูปที่ดิน 6. ถนนเจ้าพระยา (เดิมใช้ชื่อว่า ถนนเจ้าพระยาพิษณุโลก)
7. ถนนเจ้าพระยาจักรี (เดิมใช้ชื่อว่า ถนนจักรี) 8. ถนนชัยบุรี 9. ถนนชาญเวชกิจ
10. ถนนไชยานุภาพ 11. ถนนญาณโยก 12. ถนนคำริพัฒนา 13. ถนนทิพย์เสนา
14. ถนนเทพารักษ์ 15. ถนนธรรมบูชา 16. ถนนนเรศวร 17. ถนนบรมไตรโลกนาถ
18. ถนนปึงพระจันทร์ 19. ถนนประชาอุทิศ 20. ถนนประสงค์ประสาธ 21. ถนนปราบไตรจักร
22. ถนนพญาลีไท (เดิมใช้ชื่อว่า ถนนพญาลีไทย) 23. ถนนพญาเสือ
24. ถนนพระร่วง 25. ถนนพระลือ 26. ถนนพระองค์ขาว 27. ถนนพระองค์ดำ
28. ถนนพิชัยสงคราม 29. ถนนพุทธบูชา 30. ถนนมหาจักรพรรดิ 31. ถนนมหาธรรมราชา

32. ถนนมหานภาพ 33. ถนนมาลาเบียง 34. ถนนมิตรภาพ (ไปหล่มสัก) 35. ถนนราชดำเนิน
36. ถนนราชมนู 37. ถนนราเมศวร 38. ถนนราษฎร์เพ็งสาย 39. ถนนราษฎร์อุทิศ
40. ถนนวังจันทร์ 41. ถนนวิเศษชัยชาญ 42. ถนนวิสุทธิกษัตริย์ 43. ถนนศรีคชคง
44. ถนนศรีอมรรัตน์ 45. ถนนศรีธรรมไตรปิฎก 46. ถนนศรีสุริโยทัย 47. ถนนสนามบิน/
สนามบินพิษณุโลก 48. ถนนสังฆบูชา 49. ถนนสิงหวัฒน์ (ไปสุโขทัย) 50. ถนนสีหราช
เดโชชัย 51. ถนนสุพรรณกัลยา 52. ถนนสุรคเดชะ 53. ถนนสุรสีห์ 54. ถนนแสนพลพ่าย
55. ถนนไสฤไท (เดิมใช้ชื่อว่า ถนนไสฤไทย) 56. ถนนอาทิตย์วงศ์ (เดิมใช้ชื่อว่า ถนน
อาทิตย์วงศ์) 57. ถนนอุทอง 58. ถนนเอกาทศรถ/เอกาทศรถ

หมายเหตุ ข้อมูลเดิมในปี พ.ศ. 2514 ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกปรากฏชื่อ
ถนน 30 สาย (ชื่อที่ขีดเส้นใต้) (Phinthuphan, 1971, p. 165) ส่วนในปัจจุบันจากการ
เก็บข้อมูลในปี พ.ศ. 2564 มีถนนเพิ่มขึ้นอีก 28 สาย รวมเป็น 58 สาย

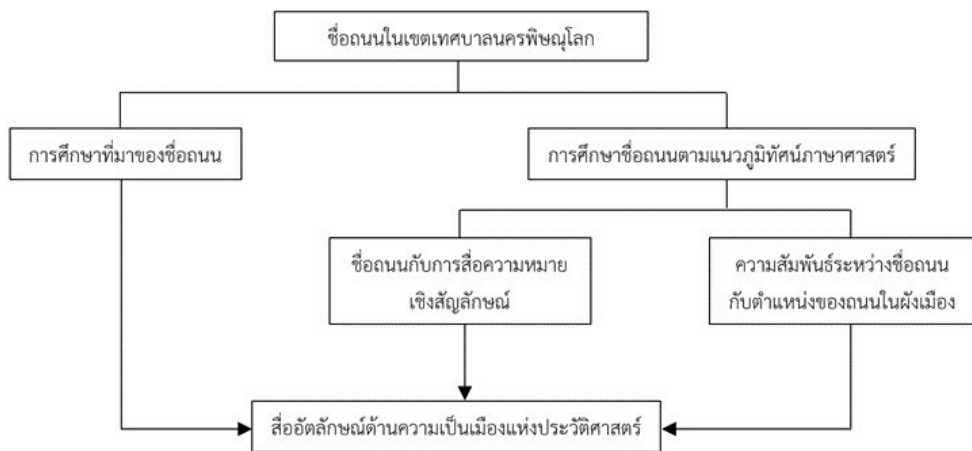
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มาของชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของชื่อถนนในเขตเทศบาล
นครพิษณุโลกโดยใช้กรอบทฤษฎีภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์

กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบทฤษฎีภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์ (Linguistic Landscape) เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษา Srichomthong (2017) กล่าวว่า ภูมิทัศน์
ภาษาศาสตร์เป็นแนวทางการศึกษาภาษาบนแผ่นป้ายในพื้นที่สาธารณะ เช่น ป้าย
โฆษณา ป้ายชื่อถนน ป้ายชื่อสถานที่ ป้ายชื่อร้านค้า เป็นต้น เนื่องจากภูมิทัศน์ภาษา
(language landscape) หรือภาพภาษาที่ปรากฏให้เห็นบนแผ่นป้ายสามารถบอก
หน้าที่ของภาษาในพื้นที่นั้นได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) หน้าที่ในการให้ข้อมูลความรู้
(informative function) อาทิ จำนวนภาษาที่ใช้ในพื้นที่ ตลอดจนความสัมพันธ์
เชิงอำนาจของคนกลุ่มใหญ่กว่ากับคนกลุ่มด้อยกว่า และ 2) หน้าที่เชิงสัญลักษณ์

(symbolic function) คือ การแสดงมิติหรืออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพื้นที่ที่ใช้ภาษานั้น จากกรอบทฤษฎีดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำมาใช้ในการวิเคราะห์ชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกตามกรอบแนวคิดต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

Figure 1. Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับชื่อถนน ชื่อสถานที่ ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก และทฤษฎีภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์ (Linguistic Landscape)
2. รวบรวมชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกจำนวนทั้งหมด 58 ชื่อ จากป้ายชื่อถนน เว็บไซต์ของจังหวัดพิษณุโลก เว็บไซต์การท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก เว็บไซต์แผนที่จังหวัดพิษณุโลก (Google Maps) และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
3. ศึกษาที่มาของชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกจากเอกสารต่าง ๆ และจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนซึ่งประกอบด้วยผู้อาวุโสของเมือง ผู้ที่มีบ้านพักอาศัยอยู่บนถนนสายต่าง ๆ รวมถึงนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก เพื่อให้ทราบว่าเป็นชื่อของใครหรืออะไรแล้วจัดกลุ่มชื่อถนนตามที่มา

4. วิเคราะห์การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกด้วยทฤษฎีภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์ (Linguistic Landscape) ซึ่งเป็นการศึกษาภาษาในพื้นที่สาธารณะเพื่อแสดงหน้าที่ของภาษาในพื้นที่นั้น โดยเริ่มจากการค้นหาความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างที่มาของชื่อถนนแต่ละชื่อกับพื้นที่เมืองพิษณุโลกแล้วจัดกลุ่มชื่อถนนตามมิติความสัมพันธ์ จากนั้นวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในชื่อถนนอันจะสะท้อนให้เห็นแนวคิดในเลือกชื่อดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกได้

5. นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

การวิเคราะห์ชื่อถนนในประเด็นที่มาจากชื่อและประเด็นการตั้งชื่อถนนตามทฤษฎีภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์ มีผลการวิเคราะห์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ที่มาของชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

ชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกที่ปรากฏในปัจจุบันส่วนใหญ่ตั้งขึ้นหลังไฟไหม้เมืองพิษณุโลกในปี พ.ศ. 2500 ก่อนหน้านั้นในปี พ.ศ. 2484 ปรากฏชื่อถนนเพียง 18 สาย ได้แก่ เทพจันทร์ คลองสุภา ราษฎร์อุทิศ หากรุง งามเมือง กัลยาณมิตร จุฬามณี สระแก้ว ประชานารถ ป่าหมาก ตลาด พุทธบูชา สนามบิน ราชพลี กสิกรรม จารุจินดา อำเภอ และเกษตร (Satapanawatana, 2000, pp. 124-126) การตั้งชื่อถนนในยุคใหม่มีที่มาจากแหล่งต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สังคม และศาสนา สามารถจำแนกออกเป็น 7 แหล่ง ได้แก่ ชื่อของชนชั้นปกครอง ชื่อหรือคำที่สื่อถึงผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างถนนหรือผู้ใช้ถนนนั้นในการสัญจร ชื่อของสถานที่ ชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ชื่อของสัตว์ ชื่อของเครื่องใช้ และชื่อของโครงการภาครัฐ ดังนี้

1.1 ชื่อของชนชั้นปกครอง

ชนชั้นปกครอง หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ปกครองบ้านเมืองหรือบริหารราชการแผ่นดิน ผู้ปกครองสูงสุดคือพระมหากษัตริย์ รองลงมาคือเชื้อพระวงศ์ และขุนนางตามชั้นยศ ชื่อของชนชั้นปกครองที่นำมาตั้งเป็นชื่อถนนปรากฏชื่อในประวัติศาสตร์

เมืองพิษณุโลกตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 1) พระมหากษัตริย์และพระมเหสี 2) พระมหากษัตริย์ 3) เชื้อพระวงศ์ และ 4) ขุนนาง ชั้นเจ้าพระยา พระยา พระ หลวง ขุน จมื่น และจำ รวมทั้งสิ้น 36 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 62.07 ดังต่อไปนี้

1.1.1 พระนามของพระมหากษัตริย์และพระมเหสี ปรากฏ 16 พระนาม คิดเป็นร้อยละ 27.60 ได้แก่ พญาสิทธิ พระร่วง พระลือ ศรีธรรมไตรปิฎก ไสฤทธิ อุทอง บรมไตรโลกนารถ มหาจักรพรรดิ ศรีสุริโยทัย มหาธรรมราชา วิสุทธิกษัตริย์ นเรศวร พระองค์ดำ เอกาทศรถ พระองค์ขาว อาทิตยวงศ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สมัยกรุงสุโขทัย (ราชวงศ์พระร่วง) ปรากฏ 5 พระนาม คิดเป็นร้อยละ 8.62 ได้แก่ พญาสิทธิ พระร่วง พระลือ ศรีธรรมไตรปิฎก ไสฤทธิ ดังนี้

1) ถนนพญาสิทธิ มาจากพระนามของ พญาสิทธิ หรือ พระมหาธรรมราชาสิทธิ พระมหากษัตริย์พระองค์ที่ 6 แห่งราชวงศ์พระร่วง ทรงเป็นผู้สร้างเมืองพิษณุโลก (ณ ที่ตั้งเมืองปัจจุบัน) และทรงครองเมืองพิษณุโลกระหว่าง พ.ศ. 1905-1912 จึงนับว่าเมืองพิษณุโลกเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรสุโขทัยในสมัยของพระองค์ (Phitsanulok Public Relations Office, 2006, pp. 14-15)

2) ถนนพระร่วง มาจากพระนามว่า พระร่วง ซึ่งใช้เรียกพระมหากษัตริย์ราชวงศ์สุโขทัย และเรียกเชื้อพระวงศ์ที่สืบสายมาจากกษัตริย์สุโขทัยว่า วงศ์พระร่วง (Thai Study, 2018) เจ้านายในราชวงศ์พระร่วงเป็นผู้ปกครองเมืองพิษณุโลกมาโดยตลอด จนถึงปี พ.ศ. 1918 สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (พะงั่ว) แห่งกรุงศรีอยุธยา ได้เสด็จไปตีเมืองพิษณุโลกรวมทั้งกวาดครัวลงไปกรุงศรีอยุธยาเป็นจำนวนมาก กรุงสุโขทัยจึงเป็นเมืองประเทศราชขึ้นกับกรุงศรีอยุธยา (Phinthusphan, 1971, pp. 9-12)

3) ถนนพระลือ มาจากพระนาม พระลือ ซึ่งในตำนานเมืองสุโขทัยกล่าวถึงกษัตริย์ 2 พระองค์ซึ่งเป็นพี่น้องกัน ชื่อว่า พระร่วง-พระลือ ดังที่กล่าว

แล้วว่า พระร่วง ใช้เรียกพระมหากษัตริย์ราชวงศ์สุโขทัยและหมายถึงพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ส่วน พระลือ น่าจะหมายถึงพระมหาธรรมราชาลิไท พระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระปรีชาสามารถและทรงมีบทบาทสำคัญมากพระองค์หนึ่งของสุโขทัย (Chuwichian, 2013)

4) ถนนศรีธรรมไตรปิฎก มาจากพระนามของ **พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก** ซึ่งนักประวัติศาสตร์เชื่อว่าเป็นพระองค์เดียวกับพญาลิไทผู้สร้างเมืองพิษณุโลก ตามตำนานกล่าวว่าพระองค์ทรงครองเมืองเชียงแสนอยู่ในประเทศลานนาและดำรงขยายอาณาเขตลงมาทางใต้ จึงให้จ่านกร้องกับจำการบุญลงมาหาที่สร้างเมือง เมื่อสร้างเสร็จจึงขนานนามเมืองฝั่งตะวันออกว่า “พิษณุโลก” (Phinthuphan, 1971, pp. 3-4)

5) ถนนไสฤไทย มาจากพระนามของ **พญาไสฤไทย** (ไสลือไทย) หรือพระมหาธรรมราชาที่ 3 ทรงครองเมืองพิษณุโลกในฐานะประเทศราชของกรุงศรีอยุธยา และทรงใช้เมืองพิษณุโลกเป็นฐานในการผูกมิตรกับเมืองเหนือเพื่อเป็นอิสระจากอำนาจกรุงศรีอยุธยาแต่กระทำการไม่สำเร็จ (Luang Chueachamnankon, 1972, p. 3; Satapanawatana, 2000, p. 6) หลังจากพระองค์เสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. 2962 เมืองเหนือทั้งปวงเป็นจลาจล ต่อมาสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้ทรงผนวกสุโขทัยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา ราชวงศ์พระร่วงจึงสิ้นสุดลง (Na Nakorn, 1988, pp. 8-10)

สมัยกรุงศรีอยุธยา ปรากฏ 11 พระนาม คิดเป็นร้อยละ 18.98 ได้แก่ อุทอง บรมไตรโลกนาถ มหาจักรพรรดิ ศรีสุริโยทัย มหาธรรมราชา วิสุทธิกษัตริย์ นเรศวร พระองค์ดำ เอกาทศรถ พระองค์ขาว อาทิตยวงศ์ ดังนี้

1) ถนนอุทอง มาจากพระนามของ **พระเจ้าอุทอง** หรือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 เป็นปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรอยุธยาและราชวงศ์อุทอง ทรงมีพระราชอำนาจในอาณาจักรอยุธยาร่วมยุคสมัยกับพระยาเลอไทยแห่งอาณาจักรสุโขทัย พระองค์ทรงทำอุบายนำข้าวของมาขายแล้วยึดครองเมืองพิษณุโลกไว้ได้ และทรง

แต่งตั้งให้ขุนหลวงพ่องั่วมาปกครอง หลังจากนั้นพระยาโลไทได้ส่งบรรณาการมาถวายเพื่อขอเมืองพิษณุโลกคืน (Panyavuttrakul, 2017, p. 66)

2) ถนนบรมไตรโลกนารถ มาจากพระนามของ **สมเด็จพระบรมไตรโลกนารถ** เป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา กับพระนางสาข พระราชธิดาในสมเด็จพระมหาธรรมราชาที่ 3 (สุโขทัย) พระมหากษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย ในปี พ.ศ. 2006 เสด็จขึ้นไปประทับครองราชสมบัติที่เมืองพิษณุโลกเนื่องจากก่อนหน้านี้เกิดศึกสงครามกับอาณาจักรล้านนา เมืองพิษณุโลกจึงเป็นราชธานีของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2006-2031 เป็นเวลา 25 ปี (Phitsanulok Public Relations Office, 2006, pp. 30-32)

3) ถนนมหาจักรพรรดิ มาจากพระนามของ **สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ** พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ทรงเป็นพระอัยกา (ตา) ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (Jiamwijit, n.d., p. 25)

4) ถนนศรีสุริโยทัย มาจากพระนามของ **สมเด็จพระศรีสุริโยทัย** พระมเหสีของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ทรงเป็นพระอัยยิกา (ยาย) ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (Jiamwijit, n.d., p. 31)

5) ถนนมหาธรรมราชา มาจากพระนามของ **สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช** พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา มีพระนามเดิมว่า ขุนพิเรนทรเทพ ทรงมีเชื้อสายราชวงศ์พระร่วงแห่งกรุงสุโขทัย ในแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ทรงสถาปนาขุนพิเรนทรเทพเป็นพระมหาธรรมราชาธิราช และพระราชทานพระราชธิดา คือ พระวิสุทธิกษัตริย์ ให้เป็นพระมเหสี และโปรดเกล้าฯ ให้ไปครองเมืองพิษณุโลก จนสิ้นแผ่นดินสมเด็จพระมหินทราธิราช จึงเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช (Phitsanulok Public Relations Office, 2006, p. 47)

6) ถนนวิสุทธิกษัตริย์ มาจากพระนามของ **พระวิสุทธิกษัตริย์** พระราชธิดาในสมเด็จพระมหาจักรพรรดิกับสมเด็จพระศรีสุริโยทัย เป็นพระมเหสีในสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช และเป็นพระราชมารดาในพระสุพรรณกัลยา

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระเอกาทศรถ (Phitsanulok Public Relations Office, 2006, p. 48)

7) **ถนนนเรศวร** มาจากพระนามของ **สมเด็จพระนเรศวรมหาราช** พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชและพระวิสุทธิกษัตริย์ เสด็จพระราชสมภพที่พระราชวังจันทน์เมืองพิษณุโลก และเป็นพระมหาอุปราชครองเมืองพิษณุโลกเมื่อปี พ.ศ. 2114 พระองค์ทรงประกาศอิสรภาพไม่เป็นเมืองขึ้นของพม่า และได้ทรงกระทำยุทธหัตถีจนมีชัยเหนือพม่า ส่งผลให้พม่าไม่มารุกรานไทยยาวนานกว่า 100 ปี (Princess Maha Chakri Sirindhorn Foundation, 2012, pp. 120-122)

8) **ถนนพระองค์ดำ** มาจากพระนาม **พระองค์ดำ** ซึ่งเป็นพระนามอย่างไม่เป็นทางการของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ชาวตะวันตกเรียกขานพระนามตามสีพระวรกายของพระองค์ (Pirasan, 2013, p. 98)

9) **ถนนเอกาทศรถ** มาจากพระนามของ **สมเด็จพระเอกาทศรถ** พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชและพระวิสุทธิกษัตริย์ และเป็นพระอนุชาในสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จขึ้นครองราชย์ โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเอกาทศรถมีศักดิ์เสมอด้วยพระเจ้าแผ่นดินอีกพระองค์หนึ่ง (Princess Maha Chakri Sirindhorn Foundation, 2012, p. 121, 126)

10) **ถนนพระองค์ขาว** มาจากพระนาม **พระองค์ขาว** ซึ่งเป็นพระนามอย่างไม่เป็นทางการของสมเด็จพระเอกาทศรถ ที่ชาวตะวันตกเรียกขานพระนามตามสีพระวรกายของพระองค์ (Pirasan, 2013, p. 98)

11) **ถนนอาทิตย์วงศ์** มาจากพระนามของ **พระอาทิตย์วงศ์** พระราชโอรสพระองค์ที่ 3 ในสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม เมื่อปี พ.ศ. 2034 ขณะดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระอาทิตย์วงศ์ได้เสด็จขึ้นปกครองเมืองพิษณุโลก

ต่อมาทรงขึ้นครองกรุงศรีอยุธยาเป็นสมเด็จพระบรมราชาหน่อพุทธางกูร หรือสมเด็จ
พระบรมราชาธิราชที่ 4 (Editorial Board, 1992, p. 14)

1.1.2 พระนามของพระมหาอุปราช ปรากฏ 1 พระนาม คิดเป็น
ร้อยละ 1.72 ได้แก่ รามเศวร ดังนี้

ถนนรามเศวร มาจากพระนามของ **พระรามเศวร** พระราชโอรส
ในสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา
พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้พระรามเศวรเป็นพระมหาอุปราชครองเมืองพิษณุโลกในปี
พ.ศ. 1981 เมื่อพระชนมายุ 7 พรรษา ต่อมาในปี พ.ศ. 1991 ทรงขึ้นครองราชย์มีพระนามว่า
สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (Phitsanulok Public Relations Office, 2006, p. 30)

1.1.3 พระนามของเชื้อพระวงศ์ ปรากฏ 1 พระนาม คิดเป็นร้อยละ
1.72 ได้แก่ สุพรรณกัลยา ดังนี้

ถนนสุพรรณกัลยา มาจากพระนามของ **พระสุพรรณกัลยา**
พระพี่นางในสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเอกาทศรถ พระองค์ถูกส่งไป
เมืองหงสาวดีและอภิเษกเป็นพระชายาของพระเจ้าบุเรงนองเพื่อเป็นองค์ประกันแทน
พระอนุชา ต่อมาเมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงมีชัยชนะในสงครามยุทธหัตถีเหนือ
พระมหาอุปราชแห่งกรุงหงสาวดี ทำให้พระเจ้านันทบุเรงนองพิโรธจึงใช้พระแสงฟันพระ
สุพรรณกัลยาและพระโอรสจนสิ้นพระชนม์ (Document and Archive Compilation
Committee in the Organizing Committee of the Celebrations for His Majesty
the King, 1999, pp. 204-206)

1.1.4 ชื่อหรือราชทินนามบรรดาศักดิ์ของขุนนาง ปรากฏ 18 ชื่อ
คิดเป็นร้อยละ 31.03 ได้แก่ จ่าการบุญ จ่านกร้อง ขุนพิเรนทรเทพ เจ้าพระยา ชัยบุรี
ทิพย์เสนา พิชัยสงคราม มหานุภาพ ราชมนู ศรีศกขง ศรีธมมรัตน์ สิริราชเดชไชย วิเศษ
ไชยชาญ ญาณโยก เจ้าพระยาจักรี สุรัสือ พญาเสือ ขาญเวชกิจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สมัยกรุงสุโขทัย (ราชวงศ์พระร่วง) ปรากฏ 2 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ
3.45 ได้แก่ จ่าการบุญ จ่านกร้อง ดังนี้

1) ถนนจ่าการบุญ มาจากราชทินนามบรรดาศักดิ์ของ **จ่าการบุญ**

2) ถนนจ่านกร้อง มาจากราชทินนามบรรดาศักดิ์ของ จ่านกร้อง

ชื่อเจ้าการบุญและจ่านกร้อง ปรากฏในพงศาวดารเหนือ กล่าวถึงตำนานการสร้างเมืองพิษณุโลกว่า พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกผู้ครองเมืองเชียงแสน ดำริจะขยายอาณาเขตเมืองลงมาทางใต้จึงให้เจ้าการบุญและจ่านกร้องปลอมตัวเป็นพ่อค้ามาหาทำเลสร้างเมือง เมื่อสร้างเสร็จพราหมณ์บุโรหิตทูลว่าเสด็จมาถึงในยามพิษณุเป็นมงคล จึงขนานนามเมืองฝั่งตะวันออกว่า “พิษณุโลก” หรือโพนบุรี ส่วนเมืองทางฝั่งตะวันตกให้ชื่อว่า จันทบุระ (Phinthuphan, 1971, pp. 5-6)

สมัยกรุงศรีอยุธยา ปรากฏ 12 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 20.69 ได้แก่ ขุนพิเรนทรเทพ เจ้าพระยา ชัยบุรี ทิพย์เสนา พิชัยสงคราม มหานุภาพ ราชมนู ศรีคชง ศรีมอรัตน์ สิริราชเดโชชัย วิเศษไชยชาญ ญาณโยค ดังนี้

1) ถนนขุนพิเรนทรเทพ มาจากราชทินนามบรรดาศักดิ์ของ **ขุนพิเรนทรเทพ** ขุนนางในแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ต่อมาได้เป็นพระมหาธรรมราชาธิราชครองมณฑลฝ่ายเหนืออยู่ ณ เมืองพิษณุโลก มีพระมเหสีพระนามว่า พระวิสุทธิกษัตริย์ (Phinthuphan, 1971, p. 17; Phitsanulok Public Relations Office, 2006, p. 47)

2) ถนนเจ้าพระยา (เดิมใช้ชื่อว่า เจ้าพระยาพิษณุโลก) มาจากบรรดาศักดิ์ของ **เจ้าพระยาพิษณุโลก** เป็นตำแหน่งของเจ้าเมืองพิษณุโลกที่ปรากฏในกฎหมายทำเนียบศักดินาซึ่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1998 (Letters from Somdej, 1956, p. 50)

3) ถนนชัยบุรี มาจากราชทินนามของ **พระชัยบุรี** ซึ่งเป็นนายทหารคู่พระทัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็นเจ้าพระยาสุรสีห์หรือเจ้าพระยาพิษณุโลก ผู้ครองเมืองพิษณุโลก (Jiamwijit, n.d., p. 125)

4) ถนนทิพย์เสนา มาจากราชทินนามของ **จมีนทิพเสนา** ในคราวสงครามยุทธหัตถีได้รับพระบรมราชโองการจากสมเด็จพระนเรศวรมหาราชให้เป็นม้าเร็วไปบอกทัพหน้าของพระยาศรีไสยณรงค์ที่กำลังรบศึกพม่าให้ล่าถอยลงมา (Paramanuchitchinoros, 2000, pp. 98-99)

5) **ถนนพิชัยสงคราม** มาจากราชทินนามของ **พระยาพิชัยสงคราม** ซึ่งเป็นนายทหารในกระบวนทัพแบบเบญจเสนา 5 ทัพคราวสงครามยุทธหัตถี โดยพระยาพิชัยสงครามเป็นปึกขาวในทัพที่ 2 กองเกียกกาย (Paramanuchitchinoros, 2000, p. 87)

6) **ถนนมหานุกาฬ** มาจากราชทินนามของ **นายมหานุกาฬ** ในสงครามยุทธหัตถีนายมหานุกาฬทำหน้าที่เป็นควาญช้างทรงของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดยนั่งควบคุมช้างอยู่ที่โคนหางช้าง (Paramanuchitchinoros, 2000, p. 89)

7) **ถนนราชมนู** มาจากราชทินนามของ **พระราชมนู** นายทหารคู่พระทัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระราชมนูได้ตามเสด็จในศึกสงครามหลายครั้ง รวมถึงในสงครามยุทธหัตถี ซึ่งพระราชมนูขี่ช้างพลายหัสตินพิชัย ถือพลดาบไล่ดาบตั้งช้างละ 500 (Paramanuchitchinoros, 2000, p. 88)

8) **ถนนศรีคชคง** มาจากราชทินนามของ **ขุนศรีคชคง** ควาญช้างทรงของสมเด็จพระเอกาทศรถในสงครามยุทธหัตถี (Paramanuchitchinoros, 2000, p. 89)

9) **ถนนศรีถมอรัตน์** มาจากราชทินนามของ **พระศรีถมอรัตน์** นายทหารคู่พระทัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็นพระยาศรีไสยณรงค์ และได้ร่วมทำศึกเป็นทัพหน้าในสงครามยุทธหัตถี (Paramanuchitchinoros, 2000, p. 94)

10) **ถนนสีหราชเดโชชัย** มาจากราชทินนามของ **พระยาสีหราชเดโชชัย** ซึ่งเป็นแม่ทัพในทัพที่ 1 กองหน้าของทัพหลวง คราวสงครามยุทธหัตถี (Paramanuchitchinoros, 2000, p. 87)

11) **ถนนวิเศษไชยชาญ** มาจากราชทินนามของ **พระยาวิเศษชัยชาญ** ซึ่งเป็นทัพหน้าร่วมกับพระยาศรีไสยณรงค์ออกโจมตีกองทัพของพระมหาอุปราชา โดยพระยาวิเศษชัยชาญเป็นนายกองหลัง ปึกขาว อยู่ในกองหลังของกระบวนทัพแบบตรีเสนา (Paramanuchitchinoros, 2000, p. 94)

12) ถนนญาณโยค มาจากราขทินนามของ หลวงญาณโยค ซึ่งมีตำแหน่งเป็นโหรประจำกองทัพ หลวงญาณโยคและหลวงโลกที่ปคำนวณพระฤกษ์ว่า ทรงได้จตุรงค์โชคสามารถปราบข้าศึกให้แพ้สงครามไป จึงทูลให้สมเด็จพระนเรศวรมหาราชยกทัพออกจากพระนคร ในวันอาทิตย์ ขึ้นสิบเอ็ดค่ำ ย่ำรุ่ง เวลาสองนาฬิกาเศษสังฆาห้าบาท (Paramanuchitchinoros, 2000, p. 60)

สมัยกรุงธนบุรี ปรากฏ 3 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 5.17 ได้แก่ เจ้าพระยาจักรี สุรสีห์ พญาเสือ ดังนี้

1) ถนนเจ้าพระยาจักรี มาจากราขทินนามบรรดาศักดิ์ของ **เจ้าพระยาจักรี** ซึ่งดำรงตำแหน่งสมุหนายก เริ่มใช้มาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ จนถึงสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี (Letters from Somdej, 1956, p. 50) ส่วนเจ้าพระยาจักรี ที่นำมาเป็นชื่อนถนนน่าจะหมายถึง เจ้าพระยาจักรี (ทองด้วง) ในคราวอะแซหุ่นกี้แม่ทัพพม่า มาตีเมืองพิษณุโลกแต่ไม่สามารถตีเมืองได้จึงขอตัวเจ้าพระยาจักรีซึ่งเป็นแม่ทัพไทย อีกทั้งได้กล่าวชื่นชมรูปโฉมและความสามารถในการสู้รบ

2) ถนนสุรสีห์ มาจากราขทินนามของ **เจ้าพระยาสุรสีห์** ซึ่งเป็นราชทินนามขุนนางตำแหน่งเจ้าเมืองพิษณุโลก ย่อมาจาก เจ้าพระยาสุรสีห์พิศณุวาธิราช เจ้าพระยาสุรสีห์ที่นำมาตั้งเป็นชื่อนถนนน่าจะหมายถึง เจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) น้องชายของเจ้าพระยาจักรี (ทองด้วง) (Phinthuphan, 1971, pp. 22-23) ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองในคราวที่อะแซหุ่นกี้มาตีเมืองพิษณุโลก

3) ถนนพญาเสือ มาจากชื่อ **พญาเสือ** หรือพระยาเสือ ที่ชาวพม่าเรียกขาน “เจ้าพระยาสุรสีห์พิศณุวาธิราช” หรือ เจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) ผู้สำเร็จราชการเมืองพิษณุโลก หัวเมืองเอกในสมัยกรุงธนบุรี ตามลักษณะนิสัยที่กล้าหาญ เข้มแข็งและเด็ดขาด (The Fine Arts Department, 2020)

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปรากฏ 1 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.72 ได้แก่ ชาญเวชกิจ ดังนี้

ถนนชาลวาทกิจ มาจากราชทินนามของ พระชาลวาทกิจ

(ถม สิริยานนท์) อดีตข้าราชการสาธารณสุขประจำมณฑล หลังชีวิตราชการท่านได้ประกอบอาชีพทำโรงพิมพ์ แล้วเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นกระทั่งได้รับตำแหน่งเทศมนตรีเมืองพิษณุโลก ในปี พ.ศ. 2478 อีกทั้งท่านยังเป็นที่รู้จักในฐานะเศรษฐีที่ดินของเมืองพิษณุโลก (Kaotian, 2014, p. 8)

1.2 ชื่อหรือคำที่สื่อถึงผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างถนนหรือผู้ใช้นั้น
ในการสัญจร ปรากฏ 8 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 13.80 ได้แก่ ดำริพัฒนา ประชาอุทิศ ราษฎร์เพ็งสาย ราษฎร์อุทิศ มิตรภาพ สิงห์วัฒน์ ประสงค์ประสาท ราชนาเนิน ดังนี้

1.2.1 ถนนดำริพัฒนา มาจากนามสกุลของ นายอำเภอสุนทรดำรงสถลมารค (ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2504-2511) ซึ่งร่วมกับปลัดสำเนา ประทุมโทน คิดก่อสร้างถนนเพื่ออำนวยความสะดวกในการสัญจรของชาวบ้าน จึงได้นำคำแรกในนามสกุลของนายอำเภอ คือ ดำริ มาประสมกับคำว่า พัฒนา เพื่อให้เกียรติผู้คิดสร้างถนนและพัฒนาเส้นทางสัญจร (S. Pratumtone, personal communication, May 19, 2023)

1.2.2 ถนนประชาอุทิศ มาจากประชาชนที่บริจาคที่ดินเพื่อสร้างเป็นถนนสาธารณะ เป็นการประสมคำระหว่าง ประชา หมายถึง หมู่คน กับคำว่า อุทิศ หมายถึง ให้ หรือยกให้ เพื่อแสดงถึงความเอื้อเพื่อเสียสละของคนในชุมชนที่สละที่ดินของตนสร้างเป็นถนนสาธารณะประโยชน์

1.2.3 ถนนราษฎร์เพ็งสาย มาจากนามสกุลของ จำสับเอกสมนึกเพ็งสาย (ปัจจุบันคือ ร้อยตรีสมนึก เพ็งสาย) ซึ่งได้บริจาคที่ดินและเงินกำลังสำคัญในการติดต่อขอที่ดินที่ถนนจะตัดผ่านจากชาวบ้าน รวมถึงติดต่อทางเทศบาลเมืองพิษณุโลกให้ช่วยเหลือจัดสร้างถนน (S. Phengsai, personal communication, May 27, 2023) การตั้งชื่อถนนเป็นการประสมคำระหว่าง ราษฎร์ หมายถึง ประชาชนที่มีส่วนร่วมบริจาคที่ดิน และ เพ็งสาย คือ นามสกุลของ จำสับเอกสมนึก เพ็งสาย เพื่อแสดงความเอื้อเพื่อเสียสละของคนในชุมชนที่สละที่ดินของตนสร้างเป็นถนนสาธารณะประโยชน์

1.2.4 ถนนราษฎร์อุทิศ มาจากประชาชนที่บริจาคที่ดินเพื่อสร้างเป็นถนนสาธารณะ เป็นการประสมคำระหว่าง **ราษฎร์** หมายถึง พลเมืองของประเทศ กับคำว่า **อุทิศ** หมายถึง ให้ หรือยกให้ เพื่อแสดงถึงความเอื้อเพื่อเสียสละของคนในชุมชนที่สละที่ดินของตนสร้างเป็นถนนสาธารณะประโยชน์

1.2.5 ถนนมิตรภาพ ตั้งขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แสดงมิตรภาพระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเป็นถนนสายที่ 2 ที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาช่วยเหลือในการก่อสร้าง (Kaotian, 2014, p. 48) ถนนมิตรภาพสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2503 เริ่มต้นที่เชิงสะพานนเรศวรริมแม่น้ำ่านฝั่งตะวันออก ผ่านสี่แยกอินโดจีนมุ่งหน้าไปอำเภอวังทอง เข้าสู่เขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ผ่านอำเภอเขาค้อ จนถึงที่สุดที่สี่แยกพ้อขุนผาเมือง

1.2.6 ถนนสิงหวัฒน์ มาจากราชทินนามของ **ขุนสมศรีสิงหวัฒน์** ดังหลักฐานในราชกิจจานุเบกษา ตอนที่ 67 เล่ม 67 หน้า 6382 วันที่ 12 ธันวาคม 2493 เรื่อง ตั้งชื่อทางหลวงแผ่นดินและสะพานขนาดใหญ่ว่า “๒๕. ทางหลวงแผ่นดินสาย พิษณุโลก - สุโขทัย ให้ขนานนามว่า ถนน “สิงหวัฒน์” เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ขุนสมศรีสิงหวัฒน์ (ประสมศรี สิงหวัฒน์) อดีตแขวง” (Royal Thai Government Gazette, 1950)

1.2.7 ถนนประสงค์ประสาธ มาจากราชทินนามของ **พระประสงค์เกษมราษฎร์** (ชุ่ม สุวรรณคุปต์) ปลัดจังหวัดพิษณุโลก ดำรงตำแหน่งเมื่อปี พ.ศ. 2467 (Royal Thai Government Gazette, 1924) ท่านน่าจะเป็นผู้บริจาคที่ดินเพื่อสร้างถนนและอาศัยอยู่บนถนนสายนั้นด้วย จึงตั้งชื่อถนนโดยนำคำว่า **ประสงค์** มาประสมกับคำว่า **ประสาธ** ที่แปลว่า ยินดีให้ กลายเป็นชื่อถนนว่า **ประสงค์ประสาธ** (P. Ritthikoo, personal communication, May 18, 2023)

1.2.8 ถนนราชดำเนิน สันนิษฐานว่ามาจาก **เส้นทางเสด็จพระราชดำเนิน**ของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์หลายพระองค์ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ เมืองพิษณุโลก เมื่อปี พ.ศ. 2444 บริเวณถนนนั้นแต่เดิมเป็นที่ตั้งที่ว่าการมณฑลพิษณุโลก (ปัจจุบันเป็นบริเวณที่ตั้งศาลหลักเมืองพิษณุโลกและที่ว่าการอำเภอ) ซึ่งเป็นสถานที่พระราชทานพระแสงสำหรับมณฑลพิษณุโลก (Phitsanulok Public Relations Office, 2006, p. 103, 109)

1.3 ชื่อของสถานที่ เป็นสถานที่สำคัญในประวัติศาสตร์และในปัจจุบัน ปรากฏ 5 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 8.62 ได้แก่ วังจันทร์ เทพารักษ์ คลองสุภา สนามบิน/ สนามบินพิษณุโลก บึงพระจันทร์ ดังนี้

1.3.1 ถนนวังจันทร์ มาจากชื่อ **พระราชวังจันทร์** ที่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน สันนิษฐานว่าพระราชวังจันทร์สร้างขึ้นในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท พระมหากษัตริย์ที่ประทับที่พระราชวังจันทร์นอกจากพระมหาธรรมราชาลิไท ยังมีสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระมหาธรรมราชาธิราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเอกาทศรถ (Phinthuphan, 1971, pp. 32-33)

1.3.2 ถนนเทพารักษ์ มาจากชื่อ **ศาลเทพารักษ์** ซึ่งอยู่ในพระราชวังจันทร์ทางด้านหลัง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2444 ในคราวเสด็จมณฑลฝ่ายเหนือ เดิมเรียกกันว่าศาลอดิตมหาราช เป็นเรือนไม้ขนาดเล็กยกพื้นสูงมุงหลังคาด้วยสังกะสี ประดิษฐานรูปเทพารักษ์สลักไม้ทรงเครื่องอย่างกษัตริย์ สมมติกันว่าเป็นพระรูปอดิตมหาราชซึ่งครองเมืองพิษณุโลกแต่โบราณ (Luang Chueachamnanken, 1972, p. 16)

ภาพที่ 2 ศาลเทพารักษ์ ในปี พ.ศ. 2547 เมื่อครั้งอยู่ในโรงเรียนพิชญ์โลกพิทยาคมแห่งเดิม
 Figure 2. Guardian Angel Shrine in 2004 at the Former Site of Phitsanulok Pittayakom School. Adapted from “Vintage Photographs of Phitsanulok Pittayakom School,” by kanlaopipat, 2011, <https://www.youtube.com/watch?v=FBPqxj3lFC0>

1.3.3 ถนนคลองสุภา มาจากชื่อ **คลองสุภา** ซึ่งแนวคลองเดิมเริ่มจากริมแม่น้ำ่านฝั่งตะวันตกด้านทิศใต้ของศาลากลางจังหวัดพิษณุโลก ผ่านหน้าตลาดบ้านคลองไปสิ้นสุดที่ถนนสี่หาราชเดโชชัย ต่อมาลำคลองตื้นเขินจนกลายเป็นถนนชื่อว่า ถนนคลองสุภา (Phinthuphan, 1971)

1.3.4 ถนนสนามบิน/ถนนสนามบินพิชญ์โลก มาจากชื่อ **สนามบินพิชญ์โลก** ซึ่งเริ่มก่อสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2463 ปัจจุบันเรียกว่า กองบิน 46 ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ใช้เป็นฐานบินของเครื่องบินที่ถูกส่งไปโจมตีพม่าทุกวันและเป็นท่าอากาศยานพาณิชย์หลักของภูมิภาค (Kaotian, 2014, p. 5)

1.3.5 ถนนบึงพระจันทร์ มาจากชื่อของ **บึงพระ** และ **วัดจันทร์** เนื่องจากเป็นถนนที่สร้างเพื่อให้สะดวกในการสัญจรเชื่อมต่อระหว่างถนนสายบึงพระกับวัดจันทร์ตะวันออก จึงรวมคำว่า บึงพระ กับคำว่า (วัด)จันทร์ เป็น บึงพระจันทร์ (T. Tangcharoenkul, personal communication, May 15, 2023)

1.4 ชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ปรากฏ 3 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 5.17 ได้แก่ พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ดังนี้

1.4.1 ถนนพุทธบูชา สันนิษฐานว่าตั้งตามพระพุทธรูปคู่เมืองคือ **พระพุทธชินราช** ที่ประดิษฐานอยู่ในพระวิหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร (วัดใหญ่) ซึ่งตั้งอยู่บนถนนดังกล่าว แสดงถึงการเคารพบูชาองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

1.4.2 ถนนธรรมบูชา สันนิษฐานว่าน่าจะตั้งตามชื่อ **วัดธรรมจักร** ซึ่งตั้งอยู่บนถนนสายนั้นและเป็นวัดที่ประดิษฐานพระพุทธธรรมจักร 700 ปี ธรรมจักรหรือกงล้อแห่งธรรมเป็นสัญลักษณ์ของการประกาศพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าที่ชื่อว่า ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ชื่อถนนจึงแสดงถึงการเคารพบูชาพระธรรม

1.4.3 ถนนสังฆบูชา สันนิษฐานว่าการตั้งชื่อ **สังฆบูชา** เพื่อให้พระรัตนตรัยครบองค์ 3 หลังจากที่มีชื่อถนนพุทธบูชา และธรรมบูชาแล้ว ประกอบกับมีวัดจันทร์ตะวันออกซึ่งเป็นที่พักพระราชของพระสงฆ์หลายรูปตั้งอยู่บนถนนสายนี้ ชื่อถนนจึงแสดงถึงการเคารพบูชาพระสงฆ์

1.5 ชื่อของสัตว์ ปรากฏ 3 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 5.17 ได้แก่ ไชยานุภาพ ปราบไทรจักร สรวงเคชะ ดังนี้

1.5.1 ถนนไชยานุภาพ มาจากราชทินนามของ **เจ้าพระยาไชยานุภาพ** ข้างทรงของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในสงครามยุทธหัตถี เดิมมีชื่อว่า พลายญูเขาทอง แล้วขึ้นระวางเป็นเจ้าพระยาไชยานุภาพ หลังจากมีชัยในสงครามยุทธหัตถี เจ้าพระยาไชยานุภาพได้รับพระราชทานยศเป็น เจ้าพระยาปราบหงสา (The Ayudhya Royal Chronicles by Phanjanthanumat (Jerm) and Other Documents, 2010, p.177, 181)

1.5.2 ถนนปราบไทรจักร มาจากราชทินนามของ **เจ้าพระยาปราบไทรจักร** ข้างทรงของสมเด็จพระเอกาทศรถในสงครามยุทธหัตถี เดิมมีชื่อว่า พลายบุญเรืองขึ้นระวางเป็นเจ้าพระยาปราบไทรจักร (The Ayudhya Royal Chronicles by Phanjanthanumat (Jerm) and Other Documents, 2010, p.177)

1.5.3 ถนนสุรงคเดช มาจากชื่อของ พลายสุรงคเดช ข้างของ พระยาศรีไสยณรงค์ (ยศเดิมคือ พระศรีธมมรัตน์) ซึ่งได้รับพระบรมราชโองการจาก สมเด็จพระนเรศวรมหาราชให้เป็นแม่ทัพหน้าออกโจมตีกองทัพอของพระมหาอุปราชา (Paramanuchitchinoros, 2000, p. 94)

1.6 ชื่อของเครื่องใช้ ปรากฏ 2 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 3.45 เป็นชื่อเครื่อง ทรงและพระศาสตราวุธในสงครามยุทธหัตถี ได้แก่ มาลาเบี่ยง แสนพลพาย ดังนี้

1.6.1 ถนนมาลาเบี่ยง มาจากชื่อ พระมาลาเบี่ยง ซึ่งเป็นพระมาลา ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเมื่อครั้งกระทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาแห่งกรุงหงสาวดี พระมหาอุปราชาทรงฟันด้วยพระแสงของ้าวแต่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรง เบี่ยงพระองค์หลบทำให้พระแสงของ้าวตัดถูกเพียงปีกพระมาลาหนึ่งขาดไป จึงเรียก พระมาลาองค์นั้นว่า พระมาลาเบี่ยง (Bunnag, 2019)

ภาพที่ 3 พระมาลาเบี่ยง

Figure 3. King Naresuan's "Malabiang" Helmet

1.6.2 ถนนแสนพลพ่าย มาจากชื่อ เจ้าพระยาแสนพลพ่าย หรือ พระแสงของ้าวแสนพลพ่าย ซึ่งเป็นพระศาสตราวุธที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงใช้ฟันพระมหาอุปราชาจนขาดสะพรั่งแล่งสิ้นพระชนม์อยู่กับคอช้างในสงครามยุทธหัตถี พระแสงของ้าวองค์ดังกล่าวจึงได้ชื่อว่า เจ้าพระยาแสนพลพ่าย (Bunnag, 2019)

ภาพที่ 4 เจ้าพระยาแสนพลพ่าย หรือ พระแสงของ้าวแสนพลพ่าย

Figure 4. Chao Phra Ya Saen Phon Phai or Saen Phon Phai Scythe

1.7 ชื่อของโครงการภาครัฐ ปรากฏ 1 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.72 ได้แก่ จักรูปที่ดิน ดังนี้

1.7.1 ถนนจักรูปที่ดิน มาจากชื่อของ โครงการจักรูปที่ดิน ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่ดินในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกบริเวณหลังตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่รกร้างว่างเปล่าให้นำมาใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเจ้าของที่ดินทุกรายยังมีกรรมสิทธิ์อย่างสมบูรณ์บนที่ดินของตนเอง

รวมถึงให้การพัฒนาพื้นที่และโครงข่ายเป็นไปตามผังเมืองรวม (Phitsanulok Office of Public Works and Town and Country Planning, 2009)

2. วิเคราะห์ชื่อถนนตามแนวภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์

2.1 ชื่อถนนกับการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์

ชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกจำนวน 58 ชื่อนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับชื่อถนนในปี พ.ศ. 2484 พบว่ามีชื่อเดิมเพียง 4 ชื่อ คือ คลองสุภา ราชบุรุษพิศ พุทธบูชา และสนามบิน (Satapanawatana, 2000, pp. 124-126) ส่วนอีก 54 ชื่อตั้งขึ้นใหม่หลังเหตุการณ์ไฟไหม้เมืองพิษณุโลกครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2500 ความเสียหายของเมืองส่งผลให้กลุ่มคนรวมตัวกันเพื่อร่วมมือกันพัฒนาเมือง เกิดเป็น คณะ 18 อาสา ซึ่งต่อมาได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล โดยมีนายอรุณ ภักดี ประไพ ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501-2511 (Kaotian, 2014, p. 6, 47) ผลงานที่สำคัญของเทศบาลคือการปรับปรุงถนนภายในเมืองพิษณุโลก รวมถึงการเปลี่ยนชื่อถนนโดยนำชื่อบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์มาตั้งเป็นชื่อถนนสายต่าง ๆ (Satapanawatana, 2000, p. 192) ในปี พ.ศ. 2514 จึงปรากฏหลักฐานว่ามีชื่อถนนเพิ่มเป็น 30 สาย โดยส่วนใหญ่เป็นชื่อของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก (Phinthuphan, 1971, p. 165)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 จนถึงปี พ.ศ. 2564 (50 ปี) มีชื่อถนนเพิ่มขึ้นอีก 28 สาย รวมเป็น 58 สาย ซึ่งสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น โดยมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเมืองพิษณุโลก จำแนกได้เป็น 7 ประการดังต่อไปนี้

2.1.1 สื่อถึงการให้ความสำคัญกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก

เมืองพิษณุโลกเป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีประวัติการสร้างเมืองมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เคยมีฐานะเป็นทั้งเมืองหลวงและหัวเมืองเอกฝ่ายเหนือ ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านหรือเมืองป้อมปราการที่สำคัญในการป้องกันราชธานีใน

สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อเป็นเมืองสำคัญทางยุทธศาสตร์จึงส่งผลให้พระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงสุโขทัยและสมัยกรุงศรีอยุธยาทรงแต่งตั้งพระราชโอรส (พระมหากุปราช) หรือเจ้านายชั้นสูงไปปกครอง หรือแม้แต่พระมหากษัตริย์บางพระองค์ก็เคยมาปกครองเมืองพิษณุโลก ส่วนพระมหากุปราชหรือเจ้านายชั้นสูงผู้ครองเมืองพิษณุโลกต่อมาได้ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่เสด็จพระราชสมภพที่เมืองพิษณุโลกและปกครองพิษณุโลกตั้งแต่ยังเป็นพระมหากุปราช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ชาวเมืองพิษณุโลกและชาวไทยเคารพบูชาอย่างสูง

ด้วยเหตุที่เมืองพิษณุโลกมีบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เมือง ดังนั้นการตั้งชื่อถนนจึงมาจากชื่อของบุคคลสำคัญ ได้แก่ ผู้สร้างเมืองพิษณุโลก ผู้ครองเมืองพิษณุโลก พระบรมวงศานุวงศ์ในสมเด็จพระนเรศวรมหาราช บุคคลสำคัญในศึกอะแซหุ่นกี้ และบุคคลสำคัญในการเมืองท้องถิ่น ดังนี้

1) **ผู้สร้างเมืองพิษณุโลก** สะท้อนให้เห็นจากชื่อถนนที่มาจากพระนามของพระมหากษัตริย์ ได้แก่ พญาสิทธิ ศรีธรรมไตรปิฎก และมาจากราชนินามของขุนนาง ได้แก่ จ่านกร้อง จ่าการบุญ

2) **ผู้ครองเมืองพิษณุโลก** สะท้อนให้เห็นจากชื่อถนนที่มาจากพระนามของพระมหากษัตริย์และพระมหาลี เช่น พญาสิทธิ ไสยาไท บรมไตรโลกนาถ มหาธรรมราชา-วิสุทธิกษัตริย์ (ในขณะที่ครองเมืองพิษณุโลกทรงเป็นเจ้านายชั้นสูง) นเรศวร พระองค์ดำ อาทิตยวงศ์ ฯลฯ มาจากพระนามของพระมหากุปราช ได้แก่ ราเมศวร และมาจากราชนินามบรรดาศักดิ์ของขุนนาง ได้แก่ สุรสีห์ เจ้าพระยา

ตามพระราชประเพณีกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา เจ้าผู้ครองเมืองพิษณุโลกพระองค์สำคัญจะได้รับเครื่องสังเวทบูชาจากพระมหากษัตริย์ไทย ดังปรากฏพระนามในพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคราวเสด็จฯ เยือนพระราชวังจันทร์ เมืองพิษณุโลก ในปี พ.ศ. 2444 ความว่า

“...ได้ตั้งเครื่องสังเวทบูชาเจ้าผู้ครองเมืองแต่ที่สำคัญคือ พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกซึ่งเป็นผู้สร้าง ๑ พระเจ้าไกรสรราชซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์องค์แรก ๑ พระรามศวรซึ่งเป็นพระบรมไตรโลกนาถ ๑ พระอาทิตย์ยวงซึ่งปรากฏพระนามว่า บรมราชาหน่อพุทธางกูร ๑ พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นสมเด็จพระสรรเพชญ์ ๑ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ๑ สมเด็จพระเอกาทศธรรมหาราช ๑ องค์หลังนี้ถือว่าเป็นที่ประสูติ...”

(King Rama V, 1965, pp. 27-28)

3) พระบรมวงศานุวงศ์ในสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

สะท้อนให้เห็นจากชื่อถนน ได้แก่ มหาจักรพรรดิ (พระอัยกา-ตา) และศรีสุริโยทัย (พระอัยกี-ยาย) ผู้โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเสด็จมาครองเมืองพิษณุโลก ส่วนมหากษัตริย์ (พระราชบิดา) วิสุทธิกษัตริย์ (พระราชมารดา) เอกาทศรถ พระองค์ขาว (พระอนุชา) สุพรรณกัลยา (พระพี่นาง) เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ประทับ ณ พระราชวังจันทร์ เมืองพิษณุโลก ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 5 พระบรมวงศานุวงศ์ในสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

Figure 5. Members of King Naresuan the Great's Royal Family

4) บุคคลสำคัญในศึกอะแซหฺนุกี หรือ ศึกเมืองพิษณุโลก สะท้อนให้เห็นจากชื่อถนนที่มาจากชื่อหรือราชทินนามบรรดาศักดิ์ของขุนนาง ได้แก่ เจ้าพระยาจักรี สุรสีห์ ญาเสื่อ

5) บุคคลสำคัญในการเมืองท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นจากชื่อถนนที่มาจากราชทินนามของขุนนาง ได้แก่ ชาญเวชกิจ

2.1.2 สื่อถึงการให้ความสำคัญกับทหารเอกของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

นายทหารเอกคู่พระทัยผู้ร่วมทำศึกสงครามกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตั้งแต่พระองค์ยังเป็นพระมหากษัตริย์ครองเมืองพิษณุโลกมี 3 ท่าน คือ พระชัยบุรี พระศรีถมอรัตน์ และพระราชนุ แม้ต่อมาแต่ละท่านได้รับพระราชทานราชทินนามบรรดาศักดิ์สูงสุดเป็นเจ้าพระยาสุรสีห์ พระยาศรีไสยณรงค์ และเจ้าพระยาอัครมหาเสนาธิบดีตำแหน่งสมุหพระกลาโหม (Vichit-Vadakan, 2006, p. 215, 224) ตามลำดับ แต่การตั้งชื่อถนนยังคงใช้ราชทินนามเดิม ได้แก่ ชัยบุรี ศรีถมอรัตน์ และราชนุ

2.1.3 สื่อถึงการให้ความสำคัญกับการกระทำยุทธหัตถีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

การกระทำยุทธหัตถีในสงครามระหว่างกรุงศรีอยุธยากับพม่า นับได้ว่าเป็นสงครามกู้ชาติบ้านเมืองของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพราะหลังจากพระองค์ทรงมีชัยชนะทำให้พม่าไม่มารุกรานไทยนานกว่า 100 ปี ดังนั้นการตั้งชื่อถนนจึงมาจากชื่อของชนชั้นปกครอง ชื่อของเครื่องใช้ และชื่อของสัตว์ที่เกี่ยวข้องในสงครามยุทธหัตถี โดยปรากฏอยู่ในการจัดทัพแบบตรีเสนาและการจัดทัพแบบเบญจเสนา (Paramanuchitchinoros, 2000, pp. 87-90, 94) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) พระนามของพระมหากษัตริย์ ได้แก่ นเรศวร เอกาทศรถ
- 2) ราชทินนามของขุนนาง ประกอบด้วยนายทหาร ได้แก่ สี่หาราชเดโชชัย พิชัยสงคราม วิเศษไชยชาญ ทิพย์เสนา ราชนุ มหานุภาพ ศรีคชง และราชทินนามของโหรประจำกองทัพ ได้แก่ ญาณโยก

3) ชื่อของช้างทรงและช้างของขุนนาง ได้แก่ ไชยานุภาพ
ปราบไตรจักร สรรคเดชะ

4) ชื่อของเครื่องใช้ในการทำศึก ได้แก่ มาลาเบียง แสนพลพ่าย

ตารางที่ 1 ชื่อที่ปรากฏในการจัดทัพแบบตรีเสนา

ที่มาของชื่อถนน	ชื่อที่ปรากฏในการจัดทัพแบบตรีเสนา	ชื่อถนน
ราชทินนามของขุนนาง	พระยาวิเศษชัยชาญ	วิเศษชัยชาญ
ชื่อช้างของขุนนาง	พลายสรรคเดชะ	สรรคเดชะ

Note. Names Found in the Tri Sena Battle Formation

ตารางที่ 2 พระนามและชื่อที่ปรากฏในการจัดทัพแบบเบญจเสนา

ที่มาของชื่อถนน	พระนาม/ชื่อที่ปรากฏในการจัดทัพ แบบเบญจเสนา	ชื่อถนน
พระนามของ พระมหากษัตริย์	สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเอกาทศรถ	นเรศวร เอกาทศรถ
ราชทินนามของขุนนาง	พระยาสิหราชเดโชชัย พระยาพิชัยสงคราม พระราชมนู จมื่นทิพเสนา นายมหานุภาพ ขุนศรีคชคง หลวงญาณโยก	สิหราชเดโชชัย พิชัยสงคราม ราชมนู ทิพย์เสนา มหานุภาพ ศรีคชคง ญาณโยก
ชื่อของช้างทรง	เจ้าพระยาไชยานุภาพ เจ้าพระยาปราบไตรจักร	ไชยานุภาพ ปราบไตรจักร
ชื่อของเครื่องใช้ ในการทำศึก	พระมาลาเบียง พระแสงขจรจำแลงพลพ่าย	มาลาเบียง แสนพลพ่าย

Note. Royal Names and other Names Found in the Benja Sena Battle Formation

2.1.4 สื่อถึงความเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา

พิษณุโลกเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา มีวัดโบราณที่สำคัญหลายแห่งกระจายอยู่ทั่วเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธชินราช พระคู่บ้านคู่เมืองของไทยมาตั้งแต่แรกสร้างในสมัยกรุงสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นการตั้งชื่อถนนจึงมาจากชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา สื่อถึงการเคารพบูชาพระรัตนตรัย อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ นอกจากนี้ตำแหน่งของถนนยังตัดผ่านด้านหน้าวัดแต่ละวัดที่ประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันสื่อถึงพระรัตนตรัยครบองค์ 3 กล่าวคือ ถนนพุทธบูชาตัดผ่านหน้าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุที่ประดิษฐานพระพุทธชินราช ถนนธรรมบูชาตัดผ่านหน้าวัดธรรมจักรที่ประดิษฐานพระพุทธรธรรมจักรอายุ 700 ปี และถนนสังฆบูชาตัดผ่านหน้าวัดจันทรตระวันออกซึ่งเป็นที่จำพรรษาของพระสงฆ์

2.1.5 สื่อถึงการยกย่องประชาชนที่มอบที่ดินของตนเพื่อสร้างเป็นถนนสาธารณะหรือระลึกถึงผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างถนนรวมถึงบุคคลสำคัญผู้เคยใช้ถนนนั้นในการสัญจร

ถนนหลายสายนอกเขตศูนย์กลางเศรษฐกิจของเมืองเป็นถนนที่อยู่ในบริเวณชุมชนที่พักอาศัยของประชาชน เดิมเป็นถนนทางเดินเท้าของชาวบ้านจึงมีขนาดแคบและเล็ก ต่อมาเมื่อมีผู้คนมาอาศัยปลูกบ้านเรือนหนาแน่นมากขึ้นและมีการใช้ถนนมากขึ้นทำให้การจราจรติดขัด จำเป็นต้องขยายขนาดของถนนเพื่อให้สัญจรได้สะดวก จึงมีการขอความร่วมมือจากชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมถนนสายนั้น ๆ บริจาคที่ดินของตนเพื่อให้ทางเทศบาลเมืองพิษณุโลกขณะนั้นสร้างถนนเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ชื่อถนนจึงตั้งขึ้นเพื่อแสดงการยกย่องผู้มอบที่ดินดังกล่าว นอกจากนี้ยังตั้งชื่อถนนเพื่อระลึกถึงผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างถนนรวมถึงบุคคลสำคัญผู้เคยใช้ถนนสายนั้นในการสัญจร ดังนี้

1) ผู้บริจาคที่ดิน ได้แก่ ประสงค์ประสาท ดำริพัฒนา
ราษฎร์เพ็งสาย ประชาอุทิศ ราษฎร์อุทิศ

2) ผู้เกี่ยวข้องที่ช่วยให้การก่อสร้างสำเร็จ ได้แก่ สิงห์วัฒน
มิตรภาพ

3) พระมหากษัตริย์ผู้ทรงใช้ถนนเป็นเส้นทางเสด็จพระราช
ดำเนิน ได้แก่ ราชดำเนิน

2.1.6 สื่อถึงตำแหน่งสิ่งก่อสร้างสำคัญของเมืองทั้งในอดีตและ ในปัจจุบัน

สิ่งก่อสร้างหรือสถานที่สำคัญในเมืองเป็นสิ่งที่ชาวเมือง
พิษณุโลกคุ้นเคยและจดจำได้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการระบุตำแหน่งของที่พักอาศัย
ห้างร้าน หรือหน่วยงานต่าง ๆ มักใช้สิ่งก่อสร้างที่สำคัญเป็นเครื่องหมายกำหนด
ตำแหน่ง ดังนั้นการตั้งชื่อถนนจึงมาจากชื่อของสถานที่ที่ประชาชนรู้จักกันเป็นอย่างดี
ทั้งโบราณสถานและสถานที่สร้างใหม่ซึ่งตั้งอยู่บนถนนสายนั้นหรืออยู่ใกล้เคียง เพื่อให้
สามารถระบุตำแหน่งได้ง่ายขึ้น ได้แก่ วังจันทน์ เทพารักษ์ คลองสุภา บึงพระจันทร์
สนามบิน/สนามบินพิษณุโลก

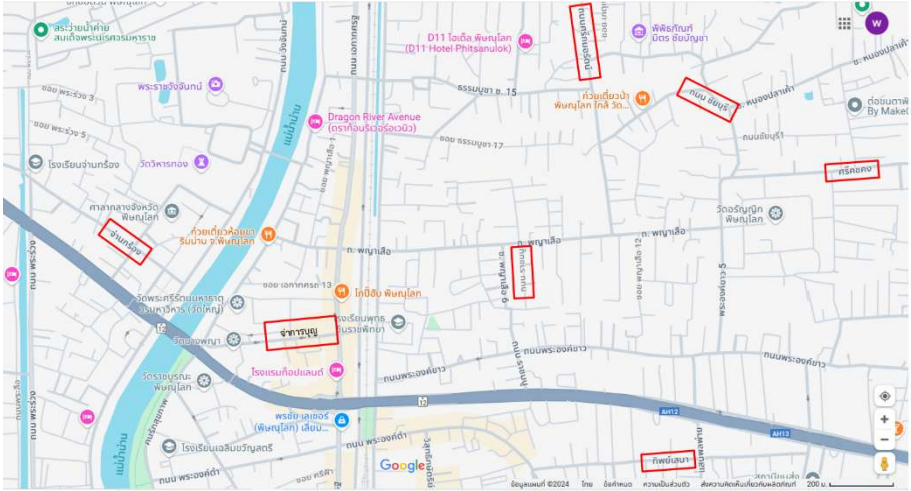
2.1.7 สื่อถึงการบริหารงานของภาครัฐ

เทศบาลนครพิษณุโลกได้ดำเนินโครงการจัดรูปที่ดินบริเวณ
ด้านหลังตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) เพื่อนำพื้นที่รกร้างมาใช้ให้เกิดประโยชน์
และเป็นการพัฒนาพื้นที่เมือง รวมถึงสร้างถนนตัดผ่านภายในโครงการ ดังนั้นการตั้งชื่อ
ถนนจึงมาจากชื่อโครงการ ได้แก่ จัดรูปที่ดิน ซึ่งแสดงถึงการบริหารงานของภาครัฐคือ
เทศบาลนครพิษณุโลก

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อถนนกับตำแหน่งของถนนในผังเมือง

เมื่อพิจารณาชื่อถนนจำนวน 58 สายในผังเมืองเทศบาลนคร
พิษณุโลกพบความสัมพันธ์ระหว่างชื่อถนนกับตำแหน่งของถนนในผังเมือง กล่าวคือ
ในรัศมี 1 กิโลเมตรจากศูนย์กลางของเมืองบริเวณสถานีรถไฟพิษณุโลกและบริเวณ
วงเวียนหอนาฬิกาซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจสำคัญ ส่วนใหญ่ชื่อถนนมาจากพระนามของ
พระมหากษัตริย์ พระมเหสี และพระมหาอุปราช รวมถึงขุนนางที่ขึ้นครองราชย์เป็น
กษัตริย์ในเวลาต่อมา แสดงถึงการให้ความสำคัญและยกย่องให้เกียรติชนชั้นปกครอง
สูงสุดผู้มีบทบาทสำคัญต่อเมืองพิษณุโลก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 7 ตัวอย่างชื่อถนนที่มาจากชื่อหรือราชทินนามของขุนนาง

Figure 7. Examples of Road Names Derived from Names of Noblemen or Names Conferred by Kings and Held by Noblemen. Adapted from “Google Maps,” by google.com, 2024, <https://www.google.com/maps/place/PhitsanulokTrainStation>

ส่วนชื่อถนนที่มาจากชื่อของสัตว์ ได้แก่ ไชยานุภาพ และปราบไตรจักร อยู่ห่างจากสถานีรถไฟพิษณุโลกมากที่สุดคือประมาณ 2-3 กิโลเมตร ดังต่อไปนี้

อภิปรายผลการวิจัย

ชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกจำนวน 58 สายมีที่มาจากชื่อต่าง ๆ รวม 7 แหล่ง เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ชื่อของชนชั้นปกครอง ชื่อหรือคำที่สื่อถึงผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างถนนหรือผู้ใช้ถนนนั้นในการสัญจร ชื่อของสถานที่ ชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ชื่อของสัตว์ ชื่อของเครื่องใช้ และชื่อของโครงการภาครัฐ ดังข้อมูลในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ที่มาของชื่อถนนและความถี่ของการปรากฏ

ที่มาของชื่อถนน	จำนวน (ชื่อ)	ร้อยละ
1. ชื่อของชนชั้นปกครอง	36	62.07
1.1 พระนามของพระมหากษัตริย์และพระมเหสี	16	27.60
- สมัยกรุงสุโขทัย	5	8.62
- สมัยกรุงศรีอยุธยา	11	18.98
1.2 พระนามของพระมหากษัตริย์	1	1.72
- สมัยกรุงศรีอยุธยา	1	1.72
1.3 พระนามของเชื้อพระวงศ์	1	1.72
- สมัยกรุงศรีอยุธยา	1	1.72
1.4 ชื่อหรือราชทินนามบรรดาศักดิ์ของขุนนาง	18	31.03
- สมัยกรุงสุโขทัย	2	3.45
- สมัยกรุงศรีอยุธยา	12	20.69
- สมัยกรุงธนบุรี	3	5.17
- สมัยกรุงรัตนโกสินทร์	1	1.72
2. ชื่อหรือคำที่สื่อถึงผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างถนนหรือผู้ใช้ถนนนั้นในการสัญจร	8	13.80

ที่มาของชื่อถนน	จำนวน (ชื่อ)	ร้อยละ
3. ชื่อของสถานที่	5	8.62
4. ชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	3	5.17
5. ชื่อของสัตว์	3	5.17
6. ชื่อของเครื่องใช้	2	3.45
7. ชื่อของโครงการภาครัฐ	1	1.72
รวม	58	100.00

Note. Sources of Road Names and Frequencies of Occurrences

ตารางที่ 3 ชี้ให้เห็นว่าชื่อถนนที่มาจากชื่อของชนชั้นปกครองมีมากที่สุดคือ ร้อยละ 62.07 ประกอบด้วยพระนามของพระมหากษัตริย์ พระมเหสี พระมหาอุปราช เชื้อพระวงศ์ และชื่อหรือราชทินนามของขุนนาง โดยบางท่านปรากฏชื่อมากกว่า 1 ชื่อ เช่น พญาธิไทปรากฏพระนามเป็นชื่อถนนว่า พญาธิไท พระลือ และศรีธรรมไตรปิฎก สมเด็จพระนเรศวรมหาราชปรากฏพระนามเป็นชื่อถนนว่า นเรศวร และพระองค์ดำ สมเด็จพระเอกาทศรถปรากฏพระนามเป็นชื่อถนนว่า เอกาทศรถ และพระองค์ขาว เจ้าพระยาสุรสีห์ปรากฏราชทินนามและชื่อเป็นชื่อถนนว่า สุรสีห์ และพญาเสือ เป็นต้น แสดงถึงการให้ความสำคัญกับสถาบันกษัตริย์และขุนนางผู้มีบทบาทสำคัญในการปกครองประเทศชาติมาตั้งแต่โบราณ

เมื่อศึกษาชื่อถนนในมิติที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพื้นที่เมืองพิษณุโลกพบว่า ชื่อถนนสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ในหลายมิติ ได้แก่ สื่อถึงการให้ความสำคัญกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก สื่อถึงการให้ความสำคัญกับทหารเอกของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สื่อถึงการให้ความสำคัญกับการกระทำยุทธหัตถีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สื่อถึงความเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา สื่อถึงการยกย่องประชาชนที่มอบที่ดินของตนเพื่อสร้างเป็นถนนสาธารณะหรือระลึกถึงผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างถนนรวมถึงบุคคลสำคัญผู้เคยใช้ถนนนั้นในการสัญจร สื่อถึงตำแหน่ง

สิ่งก่อสร้างสำคัญของเมืองทั้งในอดีตและในปัจจุบัน และสื่อถึงการบริหารงานของ ภาครัฐ ทั้งนี้การสื่อความหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชื่อถนนในเขตเทศบาลนคร พิชณุโลกมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์มากกว่าร้อยละ 70 สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพจน์ พุกกะวัน อธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (S. Preuksawan, personal communication, May 13, 2023) ที่ว่าประมาณ 30-40 ปีที่ผ่านมา (ช่วงปี พ.ศ. 2510-2520) เทศบาล เมืองพิษณุโลกได้ขอให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพจน์ พุกกะวัน ช่วยตั้งชื่อถนนในเขต เทศบาลเมืองให้ 50-60 ชื่อเพื่อนำไปคัดเลือก โดยท่านไม่ทราบว่าจะทางเทศบาลจะ เลือกใช้ชื่อใดบ้างและนำไปตั้งเป็นชื่อถนนสายใด ประกอบกับท่านมิได้เป็นชาวจังหวัด พิชณุโลกมาแต่เดิม จึงไม่ทราบว่ามิชื่อถนนเดิมอยู่ก่อนหรือไม่

สำหรับหลักเกณฑ์การตั้งชื่อนั้นนั้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพจน์ พุกกะวัน เห็นว่าพิษณุโลกเป็นเมืองโบราณจึงมีแนวคิดการตั้งชื่อถนนโดยใช้หลักเกณฑ์ 3 ประการ คือ

1. ชื่อพระมหากษัตริย์ ชื่อนายทหารชั้นผู้ใหญ่ และชื่อข้าราชการบริพารทั่วไป (เช่น หมอದು)
2. ชื่อพระราชวังจันทร์
3. ชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ

นางเพชรพร พงสะบุตร อดีตนายกเทศมนตรีเมืองพิษณุโลก (ดำรงตำแหน่ง ปี พ.ศ. 2533-2538) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าการตั้งชื่อถนนถือเป็นแนวปฏิบัติสืบต่อกัน มา โดยตั้งเป็นชื่อบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เนื่องจาก พิชณุโลกเป็นเมืองประวัติศาสตร์ (P. Pongsabutra, personal communication, March 12, 2025) ดังนั้นชื่อถนนที่เกิดขึ้นในช่วงหลังปี พ.ศ. 2514 จึงยังคงเป็น พระนามของพระมหากษัตริย์และราชทินนามของขุนนาง รวมถึงเพิ่มชื่อถนนที่มาจาก ชื่อของเครื่องใช้และชื่อของสัตว์ในบริเวณส่วนขยายของเมืองที่ไกลออกไปทางทิศใต้ และทิศตะวันตกของแม่น้ำน่าน โดยส่วนใหญ่เป็นชื่อที่เกี่ยวข้องกับสงครามยุทธหัตถี ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ชื่อถนนตามที่ปรากฏในหลักฐานปี พ.ศ. 2484 (เฉพาะชื่อที่มีในปัจจุบัน)
ปี พ.ศ. 2514 และปี พ.ศ. 2564

แนวคิดในการ ตั้งชื่อถนน	ชื่อถนน ปี พ.ศ. 2484	ชื่อถนนที่เพิ่มขึ้น ปี พ.ศ. 2514	ชื่อถนนที่เพิ่มขึ้น ปี พ.ศ. 2564
1. ผู้สร้างเมืองพิษณุโลก	-	พญาลีไทย ศรีธรรมไตรปิฎก จำการบุญ จำนกร้อง	พระลือ
2. ผู้ครองเมืองพิษณุโลก	-	ไสยาไทย พระร่วง อุทอง ราเมศวร บรมไตรโลกนาถ ขุนพิเรนทรเทพ มหาธรรมราชา วิสุทธิกษัตริย์ นเรศวร พระองค์ดำ อาทิตยวงศ์ เจ้าพระยา พิษณุโลก	-
3. พระบรมวงศานุวงศ์ ในสมเด็จพระนเรศวร มหาราช	-	เอกาทศรถ	มหาจักรพรรดิ ศรีสุริโยทัย พระองค์ขาว สุพรรณกัลยา

แนวคิดในการ ตั้งชื่อถนน	ชื่อถนน ปี พ.ศ. 2484	ชื่อถนนที่เพิ่มขึ้น ปี พ.ศ. 2514	ชื่อถนนที่เพิ่มขึ้น ปี พ.ศ. 2564
4. บุคคลสำคัญในศึก อะแซหวุ่นกี้ หรือศึก เมืองพิษณุโลก	-	จักรี สุรสีห์ พญาเสือ	
5. บุคคลสำคัญใน การเมืองท้องถิ่น	-	ชาญเวชกิจ	-
6. ทหารเอกของ สมเด็จพระนเรศวร มหาราช	-	-	ชัยบุรี ศรีธมมรัตน์ ราชมนู
7. ชื่อที่เกี่ยวข้องใน สงครามยุทธหัตถี	-	-	สีหราชเดโชชัย พิชัยสงคราม วิเศษไชยชาญ ทิพย์เสนา มหานุภาพ ศรีคชคง ญาณโยก ไชยานุภาพ ปราบไตรจักร สุรงค์เดชะ มาลาเบี่ยง แสนพลพ่าย
8. เมืองแห่ง พระพุทธศาสนา	พุทธบูชา	-	ธรรมบูชา สังฆบูชา

แนวคิดในการ ตั้งชื่อถนน	ชื่อถนน ปี พ.ศ. 2484	ชื่อถนนที่เพิ่มขึ้น ปี พ.ศ. 2514	ชื่อถนนที่เพิ่มขึ้น ปี พ.ศ. 2564
9. ผู้มอบที่ดิน/ ผู้เกี่ยวข้อง กับการสร้าง ถนน/บุคคลสำคัญผู้เคย ใช้ถนนนั้นในการสัญจร	ราษฎร์อุทิศ	ประชาอุทิศ ประสงค์ประสาท สิงห์วัฒน์ มิตรภาพ ราชดำเนิน	ดำรงพัฒนา ราษฎร์เพ็งสาย
10. สิ่งก่อสร้างสำคัญ	คลองสุภา สนามบิน	เทพารักษ์ วังจันทร์	บึงพระจันทร์
11. การบริหารงานของ ภาครัฐ	-	-	จัดรูปที่ดิน

Note. Street names as recorded in 1941 (only those still in existence), 1971, and 2021

ข้อมูลในตารางที่ 4 สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อถนนกับตำแหน่งของถนนในผังเมือง กล่าวคือ หลังเหตุการณ์ไฟไหม้เมืองพิษณุโลก ในปี พ.ศ. 2500 ได้มีการปรับปรุงถนนภายในเมืองและนำชื่อของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกในด้านต่าง ๆ มาตั้งเป็นชื่อถนน จึงปรากฏชื่อถนนเป็นพระนามของพระมหากษัตริย์ พระมเหสี พระมหากุปราช และชื่อขุนนางสำคัญ (ดังหลักฐานในปี พ.ศ. 2514) ในบริเวณวงเวียนสถานีรถไฟและบริเวณวงเวียนหอนาฬิกาซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของเมือง ต่อมาเมื่อเมืองมีความเจริญและขยายพื้นที่ออกไปจึงตั้งชื่อถนนเพิ่มโดยส่วนใหญ่มาจากชื่อที่เกี่ยวข้องในการทำศึกสงคราม โดยเฉพาะสงครามยุทธหัตถี ซึ่งแม้จะเป็นเหตุการณ์ที่อยู่นอกบริบทพื้นที่เมืองพิษณุโลก แต่ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ดังนั้นในวงรัตนกิตติ์ออกจากจุดศูนย์กลางของเมืองจึงปรากฏชื่อถนนเป็นชื่อของขุนนาง ชื่อของเครื่องใช้ และชื่อของสัตว์

(ดังหลักฐานในปี พ.ศ. 2564) ส่วนชื่อถนนในมิตอื่น ๆ ถูกกำหนดตำแหน่งในผังเมืองตามที่ตั้งของสิ่งก่อสร้างหรือผู้เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของถนน ดังนั้นชื่อถนนส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกจึงแสดงให้เห็นภาพที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์กระจุกตัวอยู่ในเขตศูนย์กลางของเมืองและกระจายอยู่ทั่วไปโดยรอบเขตเมือง

อย่างไรก็ตาม น่าสังเกตว่าในเขตศูนย์กลางของเมืองไม่ปรากฏชื่อถนนที่มาจากพระนามของ พระสุพรรณกัลยา พระพี่นางในสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แต่ปรากฏชื่อ ถนนสุพรรณกัลยา ไกลออกไปสุดเขตเทศบาลนครพิษณุโลกทางทิศเหนือ ทั้งนี้อาจเนื่องจากพระนามและพระวีรกรรมของพระองค์เพิ่งได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในสมัยหลัง นอกจากนี้ในปัจจุบันยังไม่ปรากฏชื่อถนนที่มาจากราชทินนามของ พระยาศรีไสยณรงค์ ซึ่งเป็นทหารเอกของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และได้ร่วมรบในสงครามยุทธหัตถี ปรากฏแต่ราชทินนามเดิมคือ พระศรีกรมอรตัน เมื่อค้นข้อมูลในแผนที่เขตเทศบาลเมืองพิษณุโลกปี พ.ศ. 2539 (Division of Academic Affairs and Planning, 1996, pp. 2-3) พบว่ามีชื่อ ถนนศรีไสยณรงค์ แต่ในปัจจุบันเปลี่ยนเป็นชื่อซอยบรมไตรโลกนาถ 20 ทั้งนี้อาจเปลี่ยนชื่อถนนเพื่อให้เกิดความเป็นระบบในการกำหนดชื่อซอยของถนนบรมไตรโลกนาถ หรืออาจเป็นเพราะมีประวัติทางลบบันทึกในประวัติศาสตร์ว่าพระยาศรีไสยณรงค์ก่อการกบฏขณะเป็นเจ้าเมืองตะนาวศรีจึงถูกตัดสินประหารชีวิต

หากมองในบริบทของการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) พบว่าชาวพิษณุโลกส่วนหนึ่งทราบว่าชื่อถนนมาจากชื่อของพระมหากษัตริย์ ชุนนาง และบุคคลสำคัญในอดีต เนื่องจากได้รับรู้เรื่องเล่าหรือตำนานเมืองจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จึงสามารถเชื่อมโยงชื่อถนนบางชื่อกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ได้ อย่างไรก็ตาม ชาวพิษณุโลกบางส่วนไม่ทราบว่าที่มาของชื่อถนนและไม่ใช้ชื่อถนนในการพูดคุยสื่อสารด้วยเหตุผลว่าชื่อยาว เรียกยาก และจดจำยาก ถ้าพูดถึงชื่อถนนแล้วจะไม่ทราบว่าอยู่ในบริเวณใด จึงมักสื่อสารบอกตำแหน่งในเมืองพิษณุโลกด้วยชื่อของสถานที่หรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งเป็นที่รู้จักกัน (Phitlok Jad Tem, 2020) ดังนั้นการส่งเสริมให้ชาวเมือง

พิษณุโลกเข้าใจและรับรู้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ร่วมกันจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในจังหวัดพิษณุโลกเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยเรื่อง ชื่อถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก : การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์ภาษาศาสตร์ กับงานวิจัยของ Jitmung (2011) ที่ศึกษาการตั้งชื่อถนนในกรุงเทพมหานคร พบว่ามีความสอดคล้องกันในประเด็นที่มาของชื่อถนน ได้แก่ มีที่มาจากสถานที่ ชื่อ นามสกุล ราชทินนามของบุคคลสำคัญ และสิ่งของเครื่องใช้ การตั้งชื่อถนนยังสะท้อนให้เห็นการยกย่องเทิดทูนพระมหากษัตริย์ และใช้ชื่อถนนเป็นอนุสรณ์ระลึกถึงบุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคม นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonhok and Srijampa (2020) ที่ศึกษาการตั้งชื่อถนนในกรุงเทพมหานคร ในประเด็นการตั้งชื่อถนนเป็นชื่อสิ่งของ ชื่อสถานที่ หรือสิ่งปลูกสร้าง และชื่อบุคคล แม้ว่าการวิจัยเกี่ยวกับชื่อถนนดังกล่าวข้างต้นจะแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้อง แต่ก็มีส่วนที่แตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ ภาษาบนแผ่นป้ายในพื้นที่สาธารณะจึงสะท้อนปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชนได้ ดังที่ Srichomthong (2017, p. 5) พบสภาวะพหุภาษาและการดำรงอัตลักษณ์ล้านนาผ่านภาษาบนแผ่นป้ายใน 6 จังหวัดภาคเหนือตอนบน Pikulthong (2011) พบลักษณะความเป็นเมือง ความทันสมัย ความเป็นสากล และวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ผ่านภาษาบนป้ายพาณิชย์ของสถานประกอบการย่านถนนพระอาทิตย์ ส่วน Wangpusit (2012) พบความเป็นชุมชนสองภาษา มีความทันสมัย และได้รับอิทธิพลกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นพื้นที่ของผู้มีการศึกษาและสะท้อนให้เห็นการแข่งขันทางการศึกษาผ่านภาษาในชื่อธุรกิจร้านค้าในย่านสยามสแควร์

สำหรับชื่อถนนในเขตชุมชนเมืองพิษณุโลกนั้นถูกกำหนดและผ่านความเห็นชอบของคณะผู้บริหารตั้งแต่องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลกจนถึงเทศบาลนครพิษณุโลกในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการแผ่กระจายการรับรู้ทางภาษาของภาครัฐที่ต้องการตั้งชื่อถนนเพื่อแสดงอัตลักษณ์หรือตัวตน ของเมืองพิษณุโลกอันเป็นศูนย์กลาง

ของภาคเหนือตอนล่าง จึงนับได้ว่าภูมิทัศน์ภาษาของชื่อนถนนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกทำหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ (symbolic function) ที่สำคัญในการแสดงอัตลักษณ์ของพิษณุโลกด้านความเป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์ตามเจตนารมณ์ของสภาเทศบาลเมืองพิษณุโลกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 ได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรมีการศึกษาชื่อนถนนในเขตเทศบาลเมืองของจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์เมือง และแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชื่อนถนนกับบริบทสังคมวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสามารถบ่งบอกอัตลักษณ์ในการตั้งชื่อนถนนของแต่ละจังหวัดรวมถึงบ่งบอกลักษณะร่วมในการตั้งชื่อนถนนของประเทศไทยในภาพรวม

เอกสารอ้างอิง

- Boonhok, N., & Srijampa, S. (2020). The Street Naming in Hanoi during French Colonial Period. *Journal of Language and Culture*, 39(1), 37-58. Retrieved January 16, 2021, from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLC/article/view/241584>
- Bunnag, R. (2019, February 27). How Phra Malabiang and Phra Saengdabkhabkhai Survived the Fall of Ayudhya and Saw the Coronation of the Rattanakosin Kingdom!!!. *MGR ONLINE*. Retrieved March 16, 2023, from <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9620000020155>
- Chuwichian, P. (2013, February 20). Decoding Sukhothai Kings from Phra Ruang Phra Lue. *Made in Southeast Asia*. Retrieved May 20, 2024, from <https://www.facebook.com/share/1WhHE5H3XA/>
- Division of Academic Affairs and Planning. (1996). *The Economic and Social Development Plan of Phitsanulok Municipality B.E. 2540-2544*. Phitsanulok: Division of Academic Affairs and Planning.

- Document and Archive Compilation Committee in the Organizing Committee of the Celebrations for His Majesty the King. (1999). *Culture, Historical Development, Uniqueness and Wisdom of Phitsanulok*. Bangkok: The Fine Arts Department.
- Editorial Board. (1992). *A Collection of Phitsanulok Historical and Cultural Stories*. Phitsanulok: Pibulsongkram Teachers College.
- Google Maps. (2024). Phitsanulok Train Station. *google.com*. Retrieved October 28, 2024, from <https://www.google.com/maps/place/PhitsanulokTrainStation>
- Jiamwijit. (n.d.). *Following in the Footsteps of His Majesty on the 400th Anniversary of the Passing of King Naresuan the Great*. Bangkok: Sutthikunsawas Kanphim.
- Jitmung, P. (2011). *The Naming of Streets in Bangkok* (Master's Thesis). Chulalongkorn University, Bangkok.
- Kanlaopipat. (2011). *Vintage Photographs of Phitsanulok Pittayakom School*. Retrieved December 31, 2022, from <https://youtu.be/FBPqxj3lFC0>
- Kaotian, W. (2014). *A Notebook on Phitsanulok City*. Phitsanulok: Trakoonthai.
- King Rama V. (1965). *The Letters of during the Northern County Visit* (3rd ed.). Retrieved January 5, 2023, from <https://www.finearts.go.th/nakhonsithammaratlibrary/view/20146>
- Letters from Somdej*. (1956). Retrieved February 10, 2023, from <https://www.finearts.go.th/storage/contents/file/C16QBav3shuEu5s30NKNynDignRwq4uh0aXjvDCH.pdf>
- Luang Chueachamnanken. (1972). *The Legend of Phitsanulok City and History of Phra Buddha Chinnarat* (6th ed.). Phitsanulok: Trakoonthai. Retrieved December 17, 2024, from www.finearts.go.th/storage/contents/2020/10/file/BdSppqhD2GubQcBQ9Ajs2laVb1aeQQoPhlhpl4v5.pdf

- Na Nakorn, P. (1988). *The 4th Lecture on “Sukhothai History from Inscriptions” in the “Sirindhorn” Lectures Series*. Bangkok: Chulalongkorn University. Retrieved October 25, 2024, from <https://cca.chula.ac.th/protocol/images/book/pdf/book-sirinthorn04.pdf>
- Naiyasap, T., & Boonyarak, S. (1995). *A Record of Phitsanulok City*. Phitsanulok: Pibulsongkram Rajabhat Institute.
- Nokkaew, N. (n.d.). *Highways*. Retrieved January 17, 2021, from <http://www.nirachorn.com/content-01.html>
- Panyavuttrakul, W. (2017). *History of the Lower Northern Communities*. Phitsanulok: Rattanasuwan Kanphim 3.
- Paramanuchitchinoros. (2000). *Lilit Talengphai* (3rd ed.). Bangkok: Kurusapha Ladphrao.
- Phinthuphan, H. (1971). *Our Phitsanulok*. Phra Nakhon: Krung Siam Kanphim.
- Phitlok Jad Tem. (2020, May 7). *Sometimes I wonder why People in Phitsanulok don't call the streets by their names*. Retrieved March 5, 2025, from https://www.facebook.com/pitlokjudtem/posts/1297248020666219/?locale=th_TH
- Phitsanulok Municipality. (2014). *Organization History*. Retrieved December 28, 2022, from [https://www.phsmun.go.th/pages-9-Municipal %20 Information](https://www.phsmun.go.th/pages-9-Municipal%20Information)
- Phitsanulok Office of Public Works and Town and Country Planning. (2009). *Announcement on Land Consolidation Project Zones for the Development of Phitsanulok Area*. Retrieved October 27, 2024, from https://pvnweb.dpt.go.th/web-upload/43x528df2e7798e617aba7f8918a3ad9627/m_document/22331/3987/file_download/d56517a4831bdabb0f4c6fd815097b6f.pdf

- Phitsanulok Public Relations Office. (2006). *Following in the Footsteps of Thai Kings in Phitsanulok*. Phitsanulok: Rattanasuwan Kanphim 3.
- Pikulthong, S. (2011). Languages on Commercial Signs along Phra Athit Road, Bangkok. *Damrong Journal*, 10(2), 63-85. Retrieved January 15, 2021, from http://www.damrong-journal.su.ac.th/?page=view_article&article_id=196
- Pirasan, J. (2013). *Culture in Phitsanulok Municipal Area*. Phitsanulok: P. R. Printing.
- Princess Maha Chakri Sirindhorn Foundation. (2012). *Directory of Thai Kings* (2nd ed.). Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Foundation.
- Royal Academy. (2013). *The Royal Academy Dictionary B.E. 2554* (2nd ed.). Bangkok: Royal Academy.
- Royal Thai Government Gazette. (1924, January 1). *On Conferring Noble Titles*. Retrieved January 9, 2023, from <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2467/D/3369.PDF>
- Royal Thai Government Gazette. (1950, December 12). *On Naming Highways and Large Bridges*. Retrieved January 9, 2023, from <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2493/D/067/6377.PDF>
- Satapanawatana, J. (2000). *A Research Report of the History of Phitsanulok B.E. 2475-2503* (3rd ed.). Phitsanulok: n. p.
- Satapanawatana, J. (2011). *A Report of the Project in Search of the Nan River Basin Culture in Phitsanulok*. Phitsanulok: Rattanasuwan Kanphim 3.
- Srichomthong, P. (2017). *Language Landscape of Lanna (Northern Thailand)*. Chiang Mai: Office of Academic Education and Development (Publishing Section), Maejo University.

- Thai Study. (2018, September 29). *The Legend of Phra Ruang*. Retrieved January 12, 2022, from <http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/09/29/TheLegendofPhraRuang>
- The Ayudhya Royal Chronicles by Phanjanthanumat (Jern) and Other Documents*. (2010). Nonthaburi: Sripanya.
- The Fine Arts Department. (2 0 2 0) . *Somdej Phra Boworaratthao Mahasurasinghanat Krom Phra Ratchawangbowornsathanmongkon of King Rama I of the Rattanakosin Kingdom*. Retrieved October 26, 2024, from <https://www.finearts.go.th/promotion/view/36685>
- Vichit-Vadakan, V. (2006). *The Legend of King Naresuan the Great*. Bangkok: Sangsan Books.
- Wangpusit, K. (2012). *Business Names in the Area of Siam Square : a Linguistic Landscape Study* (Master's Thesis). Chulalongkorn University, Bangkok, Retrieved January 16, 2021, from <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/42468>